

PRO BONO

BILTEN PRAVNE KLINIKE U ZAGREBU

prosinac 2019. | broj 11

Tema broja: **Otkup potraživanja**

ISSN 1848-8439

cesija u ovršnom postupku 94

pa na određeno vrijeme, tj. kad jedna država ustupa drugoj neka svoja suverena prava na dijelu svog područja. Izrazom c. označava se i prenošenje upravnih nadležnosti s jedne države na drugu, koja preuzima upravu, a da se ne prenosi suverenitet.

cesija u ovršnom postupku – postoji kad se ovrha provodi na potraživanjima ovršenika prema trećim osobama. Samim zasnivanjem založnog prava u korist tražitelja ovrhe na ovršenikovom potraživanju tražitelj ovrhe još ne stječe mogućnost da svoje potraživanje ostvari prema ovršenikovom dužniku, već mora na sebe prenijeti zaplijenjeno potraživanje radi naplaćivanja ili umjesto isplate. Tražitelj ovrhe se smatra isplaćenim kad primi isplatu od ovršenikovog dužnika, odn. prijenosom koji se obavlja tako što se rješenje o dozvoli cesije dostavlja

isticati sve prigovo
dentu. Između cede
vorna obveza kojom
potraživanje postoji
dužnika. Cedent p
obveza suspidijarna
dužnika. Zato cedi
nak od indosiranja.
jenos prava iz vrije
ma učinka prema iz
bude pismeno obavi
prijenos ne bude za
jednosnica kod izd
star vodi.

cesija zbog naplaćiv
postoji kad dužnik
potraživanje od sv
plaćivanja, a nje
veza se o

Uvodna riječ

Dragi čitatelji,

zadovoljstvo mi je nakon godinu dana predstaviti vam novi, 11. broj biltena Pravne klinike *Pro Bono*.

Novoizabrano uredništvo od prvih dana svog djelovanja kreće s definiranjem jasnih ciljeva što *ProBono* jest i što treba biti za Pravnu kliniku te koje je njegovo mjesto i važnost unutar Pravnog fakulteta te na spektru stručnih pravnih tiskovina. Želja nam je bila obraditi relevantne teme koje će biti intrigantne kolegama pravnicima, ali istodobno dovoljno jasne da ih svaki građanin može razumjeti i primijeniti u svakodnevnom životu. Dugotrajno filtriranje probranih tema koje su proistekle iz rada Pravne klinike te njihovog oblikovanja i evolucije u finalni proizvod, zahtijevalo je predani rad brojnih studenata – kliničara, studentskih i akademskih mentora, nastavnog osoblja Pravnog fakulteta te samog uredništva. Na svom uloženom trudu sam neizmјerno zahvalni, a konačni proizvod neka priča sam za sebe.

Kao glavu temu broja odlučujemo odabratи uvijek aktualni otkup potraživanja s osnova ma ovršnog postupka. Mišljenja smo da ovrha i ovršni postupak kao jedno od učestalijih pitanja kojima se bavi Pravna klinika u svakodnevnom radu zaslužuje biti podrobniye objašnjena i u pisanim oblicima približena našim čitačima i strankama. Tako možete čitati o zakonskim temeljima otkupa potraživanja te o ovršnom postupku, donosimo razgovor s predstavnicom agencije za otkup potraživanja Eos Matrix, viđenje ovršnog postupka od strane saborskog zastupnika Gorana Aleksića te koristan sažetak i pregled ovršnog postupka pripremljen od strane kliničke grupe za pomoć građanima u ovršnom postupku.

U rubrici *Učestala pitanja* možete čitati teme poput skrbništva nad punoljetnom osobom, pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji, jednostavni postupak stečaja potrošača te članak posvećen presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske u slučaju „Švicarac“. Novina ovog

Glavni urednik

broja je rubrika posvećena tumačenju judikature Suda Europske unije u kojoj odgovaramo na pitanje tko se sve smatra bračnim drugom po europskom pravu. Jedna od novina koja je već prije objavljivanja biltena izazvala brojne pozitivne reakcije je kutak posvećen Erasmus studentima. Po prvi puta smo dali kolegama erasmusovcima priliku da proaktivno sudjeluju u kreiranju sadržaja za *Pro Bono* tako da smo ih zamolili da nam približe rad pravnih klinika država i sredina iz kojih potječu. Na adresu uredništva je pristiglo pet izvrsnih tekstova od kojih vam donosimo dva probrana koja obrađuju djelovanje pravnih klinika u Francuskoj te rad Juris Kluba iz Belgije. Od ostalih tema možete pročitati o novoformljenoj suradnji Pravne klinike i Baze za radničku inicijativu i demokratizaciju, pregled Publice and Private Justice konferencije 2019., osvrt na Brown Moot Court te statistiku rada Klinike za akademsku godinu 2018/2019.

Ugodno čitanje!

Dino Paušić, glavni urednik

PRO BONO

Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu

Nakladnik:

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Uredništvo:

Hana Janiška, Tatjana Milojević, Lucija Poledica, Tea Babić

Glavni urednik:

Dino Paušić

Adresa i kontakt uredništva:

Pro bono - Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Ulica Jurja Žerjavića 6 (II. kat), 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska

E-mail: probono@pravo.hr

Web: https://www.pravo.unizg.hr/izdavacka_djelatnost/casopisi_pravnog_fakulteta/pro_bono

Facebook: <https://www.facebook.com/bilten.probono/>

Lektorica:

Ana Čupić, univ. bacc. croat.

Ideja i realizacija naslovnice:

Hana Janiška

Grafička priprema i tisak:

Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14

Naklada:

600 primjeraka

8. godina izlaženja

Časopis izlazi 2 puta godišnje (jednom u semestru)

ISSN 1848-8439

Svi tekstovi i fotografije sadržani u biltenu *Pro bono* ne smiju se ni na koji način privatno ili poslovno koristiti, reproducirati, ili mijenjati, bez prethodnog pisanog dopuštenja Uredništva.

Sadržaj

UVODNA RIJEČ

Uvodna riječ glavnog urednika.....	I
------------------------------------	---

TEMA BROJA

Otkup potraživanja – zakonski temelj i ovršni postupak	1
Agencije za otkup potraživanja – Eos Matrix razgovor	4
Mogućnosti za ubrzanje ovršnih postupaka uz istodobno smanjenje zateznih kamata i ovršnih troškova	8
Osnove ovršnog postupka	10

UČESTALA PITANJA

Skrbništvo nad punoljetnom osobom.....	13
Opoziv ugovora o darovanju	15
Pravo na branitelja po službenoj dužnosti i branitelja na teret proračunskih sredstava u kaznenom postupku.....	17
Medicinsko vještačenje.....	19
Pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji	21
Reguliranje boravka državljana treće zemlje	23
Odvoz smeća	25
Susjedska prava	27
Jednostavni postupak stečaja potrošača	29
Zaštićeni najmoprimeci	31
Vrhovni sud: građani koji su konvertirali „švicarce“ u euro imaju pravo zahtijevati utvrđenje ništetnosti pojedinih ugovornih odredbi	33

IZ JUDIKATURE SUDA EUROPSKE UNIJE

Slučaj Coman - tko se sve smatra bračnim drugom po europskom pravu?	35
---	----

SURADNJA S PARTNERSKIM ORGANIZACIJAMA:

Suradnja Pravne klinike i BRIDA	37
---------------------------------------	----

OSTALI PROJEKTI I AKTIVNOSTI

Konferencija <i>Public and Private Justice – PPJ 2019.</i>	39
Brown Mosten Moot Court: International Client Consultation Competition	43

ERASMUS KUTAK

Pravna klinika u Francuskoj	46
LLN Juris Club (Belgija)	48

STATISTIKA

Statistika rada Pravne klinike u akademskoj godini 2018./2019.	50
Prikaz Vanjskih klinika i projekata Pravne klinike u Zagrebu.....	53

Rad u Pravnoj klinici

Pravna klinika pravnu pomoć pruža kroz sedam kliničkih grupa koje se bave različitim granama prava:

- Grupa za zaštitu prava radnika
- Grupa za zaštitu i pomoć žrtvama i svjedocima kaznenih djela
- Grupa za zaštitu prava pacijenata
- Grupa za pomoć građanima u ovršnom postupku
- Grupa za prava djece i obiteljsko uzdržavanje
- Grupa za pomoć tražiteljima azila i strancima
- Grupa za suzbijanje diskriminacije i manjinska prava

PR TIM PRAVNE KLINIKE

Grupa za odnose s javnošću Pravne klinike (PR tim) oformljena je u ljетnom semestru akademske godine 2015./2016. Zadužena je za predstavljanje i promociju kliničkog rada te održavanje web i Facebook stranice Pravne klinike.

BILTEN PRO BONO

Bilten *Pro bono* izlazi dva puta godišnje i odražava aktivnosti Pravne klinike u proteklom semestru. Bavi se tekućim pravnim pitanjima i time je namijenjen svakom građaninu.

Izvor: Dino Paušić

Uredništvo biltena *Pro bono*; gornji red: Dino Paušić;
donji red s lijeva na desno: Hana Janiška, Tea Babić, Tatjana Milojević

Otkup potraživanja – zakonski temelj i ovršni postupak

LUCIJA POLEDICA

1. UVOD

Danas u Republici Hrvatskoj postoji dvadesetak agencija koje se bave otkupom i naplatom potraživanja. Pojavljuju se na tržištu od 2007. godine, a prvo su se bavile faktoringom, odnosno otkupljinjem potraživanja prije njihova dospijeća. Međutim, agencije su kasnije proširile svoje poslovanje i na otkup dospjelih potraživanja. S obzirom na to da se stranke Pravnoj klinici najčešće obraćaju zbog pokrenutih ovršnih postupaka zbog prisilne naplate otkupljenih potraživanja, a koja su već u trenutku otkupa bila dospjela, tema ovog članka bit će otkup dospjelih potraživanja. Dakle, agencije, koje se bave otkupom potraživanja najčešće otkupljuju novčana potraživanja banaka i teleoperatera, a nešto manje drugih pravnih i fizičkih osoba. Fizičke i pravne osobe odlučuju se na prodaju dospjelih i nеплаćenih potraživanja zbog očuvanja likvidnosti i solventnosti te kako bi što prije naplatile barem dio potraživanja. Naime, agencije najčešće otkupljuju potraživanje u iznosu od 10% do 30% njegove vrijednosti. Na primjer, agencija će za potraživanje banke u iznosu 100.000 kuna, baci platiti 30.000 kuna za to potraživanje dok od dužnika mogu pokušati naplatiti cijelokupni iznos duga od 100.000 kuna. Međutim, agencije najčešće od dužnika počnu naplatiti samo određeni dio duga, bilo jednokratnom uplatom manjeg iznosa duga (npr. 60% duga) ili obročnom isplatom većeg iznosa duga (npr. 80% duga). Najpoznatije agencije odnosno trgovачka društva u Hrvatskoj koja se bave otkupom potraživanja su: B2 Kapital d.o.o., EOS Matrix d.o.o., Inkaso.HR d.o.o i Prima Grupa (u sastavu koje su Prima Bon d.o.o., Prima Solvent d.o.o i Prima Collect d.o.o.), a ta društva su od 2010. godine do danas otkupila 31,02 milijardi kuna teško naplativih kredita od banaka. Taj iznos je zasigurno mnogostruko veći kad mu se pribroje iznosi potraživanja otkupljenih od teleoperatera, kartičarskih i komunalnih društava te mnogih drugih.

Također, najveći broj predmeta koji se zaprimi u Pravnoj klinici, a vezan je uz otkup potraživanja, su predmeti u kojima je već pokrenuti ovršni postu-

Izvor: pixabay.com

pak. Najčešće se radi o ovršnim postupcima koji su pokrenuti pred javnim bilježnikom zbog donošenja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave. Stranke u tim slučajevima najčešće postavljaju ista pitanja, a ona su vezana uz zakonski temelj otkupa potraživanja i ovršni postupak. Naime, stranke s jedne strane zanima imaju li vjerovnici pravo prodati dug bez njihova pristanka te je li uopće otkuplivanje potraživanja dozvoljeno zakonom. S druge strane, stranke zanima kako i zašto agencije pokreću ovršni postupak. Naravno, najčešće pitanje vezano uz već pokrenuti ovršni postupak jest pitanje imaju li stranke pravo na prigovor. Nažalost, većina stranaka obrati se Pravnoj klinici već nakon što je protekao rok za prigovor.

2. ZAKONSKI TEMELJ OTKUPA POTRAŽIVANJA

Novčano potraživanje je obveza neke pravne ili fizičke osobe odnosno dužnika, da plati novac drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi, odnosno vjerovniku. Inače, dužnik je osoba koja mora ispuniti obvezu prema vjerovniku dok je vjerovnik osoba koja je ovlaštena od dužnika zahtijevati ispunjenje određene obveze koja je nastala na temelju nekog pravnog posla, a najčešće ugovora sklopljenog između dužnika i vjerovnika. Ovdje je potrebno istaknuti kako velik broj stranaka, prilikom iznošenja svojih problema Pravnoj klinici, tvrdi kako one nikada nisu potpisale nikakav ugovor s EOS Matrixom, B2 Kapitalom ili nekim drugim sličnim trgovac-

kim društvima te kako im one nisu ništa dužne. Dakle, stranke najčešće pitaju na temelju čega su one dužne novac tim trgovačkim društvima i zašto bi ga trebale platiti? Ispravan odgovor koji bi trebao biti upućen strankama je da su one zaista dužne platiti novac tim društvima, unatoč tome što nisu s njima sklopile nikakav ugovor niti se smatraju njihovim dužnicima. Naime, Zakon o obveznim odnosima predviđa mogućnost ustupa tražbine tj. cesije. Cesija dovodi do promjene u obveznom odnosu, odnosno do promjene na strani subjekata. To znači da vjerovnik može ugovorom sklopljenim s trećim prenijeti na njega svoju tražbinu osim one čiji je prijenos zabranjen zakonom ili koja je strogo osobne naravi ili koja se po svojoj naravi protivi prenošenju na drugog. Važno je istaknuti da ugovor o ustupanju nema učinak prema dužniku ako su on i vjerovnik ugovorili da vjerovnik neće moći prenijeti tražbinu na drugoga ili da je neće moći prenijeti bez dužnikova pristanka. Prema tome, u granicama propisanim zakonom, vjerovnici imaju mogućnost prenijeti svoje tražbine na bilo koju drugu fizičku ili pravnu osobu. Nadalje, za ustup tražbine nije potreban pristanak dužnika, ali je ustupitelj dužan obavijestiti dužnika o ustupanju. Naime, stranke nerijetko tvrde kako nisu zaprimile obavijest vjerovnika o ustupu tražbine, no to zapravo ne utječe na valjanost ugovora o ustupu tražbine s obzirom na to da takva sankcija nije propisana zakonom. Ukoliko dužnik ispuni obvezu ustupitelju prije obavijesti o ustupanju utoliko će takvo ispunjenje biti pravovaljano i oslobodit će dužnika njegove obveze, ali samo ako nije znao za ustupanje te u tom slučaju obveza ostaje i dužnik ju je dužan ispuniti. S jedne strane, odnos primatelja i dužnika jest takav da primatelj prema dužniku ima ista prava koja je ustupitelj imao prema dužniku do ustupanja. S druge strane, dužnik može primatelju isticati, pored prigovora koje ima prema njemu, i one prigovore koje je mogao istaknuti ustupitelju do časa kad je saznao za ustupanje. Navedene zakonske odredbe korisno je napomenuti strankama

prilikom pružanja pravne pomoći s obzirom na to da iste često smatraju kako se nalaze u nepovolnjem položaju prema novom vjerovniku nego prema prijašnjem. Međutim, vidimo kako to nije slučaj jer stranke zadržavaju pravo isticati prigovore koje su mogle istaknuti prema prijašnjem vjerovniku sve do ustupanja tražbine. Podsetimo, otkup potraživanja je cesija u kojoj je tražbina ustupljena naplatnim ugovorom i kao takva jest u skladu s propisima Republike Hrvatske te su dužnici i dalje obvezni platiti dug unatoč tome što nisu sklopili ugovor s novim vjerovnikom.

3. OTKUP POTRAŽIVANJA I OVRŠNI POSTUPAK

Kao što je već rečeno, trgovačka društva koja se bave otkupom potraživanja najčešće otkupljuju do-spjela, a neplaćena potraživanja. Ta društva ističu kako uvijek prilikom komunikacije s dužnicima nastoje pronaći sporazumno rješenje u obliku plana otplate, zatim naglašavaju kako imaju etičan pristup i navode kako svakom slučaju pristupaju na jedinstven način prilagođavajući se financijskim mogućnostima svakog pojedinca te im nude fleksibilnost u otplati njihovih dugovanja. Štoviše, napominju kako pravna sredstva odnosno prisilnu naplatu potraživanja upotrebljavaju samo u krajnjem slučaju. Dakle, ukoliko društva ne uspiju s dužnicima dogovoriti plan otplate duga ili ga se dužnici ne drže, utoliko će pokrenuti ovršni postupak kako bi prisilnim putem naplatili svoja potraživanja. Ovršni postupak je postupak u kojem sudovi i javni bilježnici provode prisilno ostvarenje tražbina na temelju ovršnih i vjerodostojnih isprava. Ovršni postupak pokreće se prijedlogom ovrhovoditelja, a predmet ovre mogu biti stvari i prava na kojima se po zakonu može provesti ovraha radi ostvarenja tražbine. Ovraha se određuje samo na temelju ovršne ili vjerodostojne isprave, a u slučajevima kod otkupa potraživanja koja su predmet ovog članka, ovraha se najčešće određuje na temelju vjerodostojne isprave. Vjerodostojna isprava je račun, mjenica i ček s protestom i povratnim računima kad je to potrebno za zasnivanje tražbine, javna isprava, izvadak iz poslovnih knjiga, po zakonu ovjerovljena privatna isprava te isprava koja se po posebnim propisima smatra javnom ispravom. Pritom je vjerodostojna isprava podobna za ovru ako su u njoj naznačeni vjerovnik i dužnik te predmet, vrsta, opseg i vrijeme ispunjenja novčane obveze. Javni bilježnici odlučuju o prijedlogu za ovru na temelju vjerodostojne isprave, a za određivanje ovre mjesno je nadležan javni bilježnik čije sjedište je u jedinici područne (regionalne) samouprave ili sjedišta ovr-

šenika. Ako javni bilježnik ocijeni da je prijedlog za ovrhu dopušten i osnovan, donijet će rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave i dostaviti ga strankama. Najčešće pitanje koje stranke postave nakon što zaprime rješenje o ovrsi je što mogu učiniti ako se ne slažu s donešenim rješenjem. Dakle, ovršenik može podnijeti prigovor protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave javnom bilježniku koji ga je izdao. Ovršenik može podnijeti prigovor u roku od osam dana od dana zaprimanja rješenja o ovrsi. Također, ovršenik je dužan u prigovoru odrediti u kojem dijelu pobija to rješenje te prigovor mora sadržavati razloge pobijanja. Javni bilježnik kojem je podnesen pravodoban, dopušten i obrazložen prigovor protiv rješenja koje je izdao prosljedit će spis nadležnom sudu radi provedbe postupka u povodu prigovora. Javni bilježnik će, na zahtjev ovrhovoditelja, staviti na otpravak rješenja o ovrsi potvrdu o pravomoćnosti i ovršnosti ako u roku od osam dana od isteka roka za prigovor ne primi prigovor. Posljedično, ovrhovoditelj na temelju pravomoćnog i ovršnog rješenja može, u skladu sa zakonom i putem nadležnih subjekata, prisilno naplatiti svoje potraživanje.

4. ZAKLJUČAK

Danas u Hrvatskoj otkup potraživanja ima negativan prizvuk te se često mogu čuti izrazito loši komentari o načinu rada trgovačkih društava koja se bave otkupom potraživanja. Međutim, na ta trgovačka društva ne bi trebalo gledati kao na „utjerivače dugova“, već kao na društva koja se bave gospodarskom djelatnošću koja svoj temelj ima u zakonu. Otkup dugova bankama omogućava da se na brz i jednostavan način riješe svojih teško naplativih potraživanja, a dužnicima omogućava fleksibilniju

Ivor: pixabay.com

otplatu duga. S obzirom na to da društva prilikom otkupa potraživanja plate samo određeni manji postotak prave vrijednosti potraživanja, sve što naplate iznad cijene otkupa, njima predstavlja zaradu. Stoga, društva imaju praksu da od dužnika pokušavaju naplatiti samo određeni dio duga, a ne cijelokupni iznos što također olakšava dužnicima. Bitno je još jednom naglasiti kako, prema zakonskim odredbama, za prijenos tražbine nije potreban pristanak dužnika. Nadalje, dužnici se ne nalaze u nepovoljnijem položaju zbog otkupa potraživanja već prema novom vjerovniku mogu istaknuti sve prigovore koji su mogli prema prijašnjem vjerovniku do trenutka prijenosa tražbine. Također, ako dođe do ovršnog postupka te se ovršenici ne slažu s činjenicama navedenim u prijedlogu za ovrhu, oni imaju pravo u roku od osam dana od primitka rješenja o ovrsi uložiti prigovor na to rješenje. Međutim, najbolje je da dužnici, od trenutka kada su obaviješteni o prijenosu tražbine, pokušaju s vjerovnikom dogovoriti plan otplate duga u više obroka. Naravno, važno je i da se dužnici pridržavaju dogovorenog plana otplate kako vjerovnici ne bi pokrenuli ovršni postupak s namjerom da prisilno naplate svoja potraživanja.

Agencije za otkup potraživanja

TATJANA MILOJEVIĆ

Problematika neplaćanja dugovanja začarani je krug koji usporava poslovne procese pa tako i gospodarstvo. Učestala je praksa da banke prodaju teško naplative kredite tvrtkama koje se bave na platnom potraživanju. Otkup potraživanja ima negativan prizvuk te se mogu čuti loši komentari o načinu rada trgovackih društava koja se bave otkupom potraživanja. Međutim, na ta trgovacka društva ne bi trebalo gledati kao na "utjerače dugova", već kao na društva koja se bave gospodarskom djelatnošću koja svoj temelj ima u zakonu. Naime, Zakon o obveznim odnosima predviđa mogućnost ustupa tražbine tj. cesije, a cesija dovodi do promjene u obveznom odnosu, odnosno do promjene na strani subjekata. Trgovacka društva koja se bave otkupom potraživanja najčešće otkupljuju novčana potraživanja banaka i teleoperatera, a nešto manje drugih pravnih i fizičkih osoba. Ta društva ističu kako uvijek prilikom komunikacije s dužnicima nastoje pronaći sporazumno rješenje u obliku plana otplate, da imaju etičan pristup, da svakom slučaju pristupaju na jedinstven način prilagođavajući se financijskim mogućnostima svakog pojedinca te im nude fleksibilnost u otplati njihovih dugovanja, no građani se žale da tvrtke za naplatu dugova ipak prelaze granicu pristojnog i dopuštenog na način da ih prečesto telefonom nazivaju podsjećajući ih na neplaćene dugove. EOS Matrix Hrvatska dio je EOS grupe koja u više od 20 zemalja svijeta ima više od 9000 zaposlenih i bavi se pružanjem individualiziranih financijskih usluga i usluga upravljanja potraživanjima za više od 20 tisuća klijenata te ima mnogo iskustva u vansudskoj i u sudskej naplati potraživanja. **U nastavku donosimo intervju s Tajanom Horvat, voditeljicom sektora pravne naplate neosiguranih potraživanja u EOS Matrixu.**

1. Kako izgleda proces otkupa, predstavite nam ulogu EOS Matrix-a kao novog vjerovnika? Smije li se tražbina prodati bez suglasnosti dužnika i tko ga mora o tome obavijestiti?

Potraživanja se prenose sa starog vjerovnika na novog ugovorom o cesiji, sukladno članku 80. Zakona o obveznim odnosima čime novi vjerovnik postaje punopravni vlasnik takvih potraživanja. Cesijom dužnik ne smije doći u nepovoljniji položaj, a pre-

laskom potraživanja na novog vjerovnika, u našem slučaju tvrtke EOS Matrix, dužnik se upravo dovedi u povoljniji položaj s obzirom na to da mu fleksibilnost naše tvrtke daje razne opcije i mogućnosti otplate duga poput obročnog plaćanja, odobrenih popusta i sl., što kod većine ranijih vjerovnika nije slučaj.

Za prijenos potraživanja nije potreban pristanak dužnika, ali je vjerovnik dužan obavijestiti dužnika o prijenosu potraživanja (članak 82. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima). Navedeno znači – odašlati dužniku obavijest o cesiji na adresu koja mu je poznata, što raniji vjerovnici bez iznimke i čine. Događa se, međutim, da u praksi pisane obavijesti ne dođu do dužnika, najčešće iz razloga promjene adrese dužnika o kojoj on nije obavijestio ranijeg vjerovnika unatoč svojoj ugovornoj obvezi da to učini. Obveza dostave ažurnih podataka ugovorna je obveza dužnika kako u ugovorima o bankovnim produktima, telekom ugovorima i slično. Jedan od razloga je i taj da dužnici zapravo ne žive na adresi prijavljenog prebivališta (što predstavlja prekršaj dužnika) i sl. Unatoč tome, kako bi se ipak pokušala osigurati i stvarna dostava obavijesti o cesiji, a ne samo formalno ispunjenje zakonske obveze odašlanja iste, same agencije za naplatu potraživanja, nakon te prve obavijesti, još jednom i sa svoje strane dužnicima šalju dodatnu obavijest o cesiji te ih u tu svrhu, kao i u svrhu same naplate, potom kontaktiraju i telefonskim putem.

Nadalje, Ugovorom o cesiji EOS Matrix postaje voditelj obrade podataka (vlasnik podataka) te posjeduje legitimno pravo obrađivati podatke sukladno odredbama Opće uredbe EU o zaštiti osobnih podataka koja se primjenjuje od 25. svibnja 2018. godine (GDPR), Zakona o zaštiti potrošača te ostalim relevantnim pravnim propisima koji uređuju navedeno postupanje.

2. Kako kontaktirate dužnike i naplaćujete ne-naplaćena dugovanja?

Prvenstveni cilj nam je pokušati s dužnikom postići dogovor oko dobrovoljne otplate duga. Za kontaktiranje dužnika koristimo klasične metode poput telefonskih poziva, pisanih poziva na plaćanje, e-mailova i sms-ova. Zovemo isključivo radnim danima od 8 do 20 sati i subotom do 14 sati. Međutim, kako

je prethodno i navedeno, velik broj dužnika ostaje nekontaktilan (nije dostavio podatke o novoj adresi, ne živi na adresi prebivališta, nema prijavljen broj telefona i sl.).

Važno je napomenuti da rješavanje problema počinje komunikacijom – a to znači da je vrlo važno da nam se dužnici jave po primitku obavijesti ili na naš poziv, da vidimo koje su mogućnosti plaćanja i da što prije postignemo dogovor oko otplate.

Također, važno je osvijesti dužnike da dug neće nestati i da se dug mora podmiriti. Nakon što agencija otkupi dug, on i dalje postoji u sto postotnom iznosu – drugim riječima, dug je promjenjen vlasnika, no nije se promjenio i iznos duga. Naravno, ako se ne podmira u ugovorenom vremenskom roku, dug raste u skladu sa zakonskim zateznim kamatama. Mi želimo sprječiti pokretanje ovršnog postupka, a time i veće troškove za dužnika. Iz tog razloga, dužnike nastojimo i telefonski kontaktirati kako bismo kroz konstruktivni razgovor pronašli rješenje za otplatu duga. Međutim, dio dužnika nije spreman na dogovor oko otplate. Izbjegavanjem razgovora samo pogoršavaju trenutačno stanje, jer ako kroz određeno vrijeme nikako ne uspijemo stupiti u kontakt, pokrećemo ovršni postupak kao zadnje sredstvo u procesu naplate; zadnje, jer prvenstveno novom vjerovniku nastaju veliki troškovi pokretanja tog postupka, a naplata istih je neizvjesna, dok se u slučaju naplate, isti troškovi sukladno Ovršnomu zakonu, preljevaju na dužnika, a takvi dodatni troškovi nisu nikome u cilju.

3. Kako postupate s osobnim podacima i kako ste kontaktiranje dužnika uredili s obzirom na primjenu GDPR Uredbe EU o zaštiti osobnih podataka?

S osobnim podacima svih fizičkih osoba postupamo s posebnom pažnjom primjenjujući najvišu razinu organizacijskih i tehničkih mjera zaštite istih.

Dužnike kontaktiramo isključivo temeljem valjane zakonske osnove i u skladu s osnovnim načelima Opće uredbe o zaštiti podatka (GDPR-a).

Također, na našoj web stranici objavljena je Politika privatnosti Društva koja svim zaintesiranim stranama daje detaljnije informacije o njihovim pravima kao i obvezama Društva u funkciji voditelja obrade osobnih podataka.

4. Na koji se način dužnik može dogovoriti o otplati, odnosno koje metode koristite? Nudite li i modele sporazumne otplate?

Svi dužnici koji su uspostavili kontakt s našom agencijom i koji su s našim stručnjacima razgova-

Tajana Horvat

IZVOR: EOS Matrix

rali o svojim problemima uspješno su riješili svoja dugovanja. Mi dužnicima želimo ponuditi rješenje za izlazak iz duga, zbog toga je komunikacija izuzetno važna.

Prilikom naplate duga, dužniku nastojimo maksimalno izaći u susret. Nudimo mu prilagođene modele plaćanja, ovisno o njegovoj finansijskoj situaciji. Analiziramo sve opcije naplate poput obročne otplate, otpisa dijela kamata u slučaju urednog plaćanja, itd. Dužnici koji mogu redovito plaćati, ako se dogovori obročna ili jednokratna otplata, dobivaju dodatne pogodnosti smanjenja dugovanja, a ponekad postoji mogućnost obustave pokrenutih pravnih postupaka. Preduvjet je da imamo potpisani sporazum o obročnoj otplati. Na taj način, kroz individualan pristup, pomogli smo mnogim građanima da uspješno riješe svoje finansijske obveze.

5. Nudi li EOS Matrix opciju reprogramiranja dugovanja, odnosno nudite li finansijsko savjetovanje?

Između ostalog, dužnicima pomažemo i finansijskim savjetovanjem te dogovaranjem reprograma njihovih cijelokupnih dugovanja uz smanjenje duga prema svakom od vjerovnika. Na taj način, primjerice, dužnik koji ima pet različitih vjerovnika i dugoročno je u blokadi, u potpunosti se deblokira, a cijeli njegov dug postaje jedan redovni kredit koji se otplaćuje u mjesečnim ratama. Ta osoba time prestaje biti dužnik, finansijski je oporavljena i vraća se u potrošačko društvo.

6. S kojom kategorijom klijenata surađuje EOS Matrix?

Tvrtke koje prepoznaju korist od angažiranja vanjskih stručnjaka za naplatu potraživanja su najčešće banke, kartičarske kuće, telekom operateri, leasing društva, ali i mnoge druge. Bez obzira prepoznaju li agenciju kao svog partnera za otkup ili uslugu naplate potraživanja, to su uglavnom tvrtke koje na mjesечноj bazi izdaju velik broj pojedinačnih računa. Takve nas tvrtke smatraju pouzdanim partnerom koji im pomaže u rješavanju njihovih potraživanja te osigurava trenutnu likvidnost kako bi se oni dalje mogli posvetiti jačanju svoga osnovnoga poslovanja.

7. Otkupljuje li tvrtka EOS Matrix tražbine koje su u postupku naplate pred sudom ili FINA-om? Što ako je osoba već u blokadi po toj ili nekoj drugoj osnovi?

EOS Matrix d.o.o. otkupljuje, kako tražbine u kojima još nisu pokrenuti ovršni postupci niti su aktivirani instrumenti osiguranja, tako i tražbine koje su već u nekoj fazi postupka ili naplate pred sudom ili FINA-om.

Ukoliko je otkupljeni predmet već blokiran, tada radimo promjenu vjerovnika na FINA-i i ostalim nadležnim institucijama te čekamo u redoslijedu naplate. Međutim i u navedenim slučajevima naš pozivni centar poziva dužnike kako bi dogovorili sporazumno otplatu dugovanja te time prekinuli blokadu dužnika s naše strane.

8. Kakav je položaj nasljednika preminulih dužnika? Na koji način se saznaje identitet nasljednika i dalje postupa prema njima?

Čl. 129. Zakona o nasljeđivanju propisuje da nasljednik stječe nasljedno pravo u trenutku ostaviteљeve smrti. Smrću ostavitelja njegova ostavina prelazi na nasljednika i postaje njegovom imovinom, a sukladno istome zakonu, nasljednici odgovaraju za dugove ostavitelja do visine vrijednosti nasljeđene imovine. Informacija o činjenici smrti se provjera va kod javnog bilježnika ili matičnog ureda te se nakon takve potvrde ishoduje Rješenje o nasljeđivanju redovnim postupkom pred nadležnim sudom. Na temelju provjerenih informacija i utvrđenih nasljednika, isti se kontaktiraju pisanim putem zbog dogovora oko dobrovoljne otplate dugovanja. Tek ako se ne postigne dogovor otplate, odlučuje se o pokretanju ovršnoga postupka protiv nasljednika. Osobni podaci preminulog dužnika te njegovih nasljednika se prikupljaju i obrađuju u skladu sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka, odredbama GDPR-a te Zakonom o nasljeđivanju, s obzirom na

to da se nasljednici ostavitelja smatraju njegovim sukcesorima i odgovaraju za navedeno dugovanje kao i sam ostavitelj. Međutim, ako se u navedenim slučajevima radi o manjem iznosu potraživanja ne poduzimamo daljnju naplatu prema nasljednicima.

9. Što u situaciji kad osoba pokrene osobni stečaj potrošača? Kakva su Vaša iskustva što se tiče izvansudskog sporazuma između potrošača i njegovih vjerovnika?

Postoje dvije vrste osobnog stečaja: redovni i jednostavni stečaj potrošača. Redovni stečajevi provode se sukladno Zakonu o stečaju potrošača iz 2015. godine, a jednostavni, od siječnja 2019.

Redovni stečaj potrošača pokreće se kad se ispune za to određene pretpostavke (nesposobnost za plaćanje dužnika i slično) isključivo na zahtjev potrošača čime on legitimno disponira svojim pravima.

Kod jednostavnoga stečaja, situacija je malo drugačija, odnosno isti se pokreće mimo i često protiv volje dužnika, od strane FINA-e, automatski, čim se ispune pretpostavke za njegovo otvaranje – blokada dužnikova računa od strane najstarijeg vjerovnika dulje od 3 godine, pri čemu je nebitno postoji li na FINA-i kakva mlađa blokada, odnosno, postupak koji recimo traje svega nekoliko dana – time se vjerovnici takvog potraživanja stavlju u nepovoljni položaj.

U redovnome postupku stečaja potrošača imali smo do sad nekoliko desetaka predmeta koji su, većinom, dovršeni otpisom dugovanja dužnicima bez pretjeranog ulaženja u meritum od strane suda. Glede jednostavnoga postupka stečaja potrošača, kako se radi o tek nedavno uvedenim odredbama, nemamo ni mi, a niti drugi vjerovnici, značajnijega iskustva. Jedino što možemo reći je to da su postupci generalno, još uvijek u fazi ispitivanja pretpostavki od strane FINA-e i suda, odnosno da je donesen vrlo mali broj odluka suda u tim postupcima. Također, sudovi su prilično dekapacitirani (nemaju kadrova, prostorija, vremena) kako bi odradili predmete s obzirom na to da im je dano više desetaka tisuća postupaka koje treba provesti istovremeno. Dakle, značajniji pomak se niti ne očekuje u idućih nekoliko mjeseci.

Naša je praksa da svakom dužniku pristupamo individualno pa tako i u slučaju pokretanja stečaja. Pokušavamo dogovoriti dinamiku plaćanja koja bi zadovoljila obje strane bilo da se radi o određenom popustu ili otpisu dijela dugovanja. Na kraju sve ovisi o mogućnostima dužnika i sudskoj odluci. S takvim dužnikom postupamo u skladu s pravomoćnom sudskom odlukom.

10. Postoje li nenaplativa dugovanja? U kojim slučajevima odustajete od daljne naplate potraživanja?

Uvijek postoji određeni udio nenaplativih potraživanja. Istraživanje koje provodi EOS Grupa već jedanaest godinu u nizu, s ciljem ispitivanja stava i iskustava o praksama plaćanja u 17 europskih zemalja uključujući i našu zemlju, ukazuje kako se 5% računa (uključujući B2B i B2C sektor) u Hrvatskoj, nikada ne naplati.

Postoje poneki specifični slučajevi u kojima odustajemo od daljne naplate. Npr. kad su u pitanju najteži socijalni slučajevi gdje se ne očekuje materijalna stabilnost dužnika u dužem razdoblju kao i u teškim zdravstvenim situacijama. Ako je dužnik preminuo, u slučaju manjih iznosa duga, ne idemo s naplatom prema nasljednicima. Ukoliko osoba duže vrijeme nema prebivalište u Hrvatskoj, a nije moguće identificirati dužnikovo novo prebivalište u inozemstvu u iduće tri godine, također odustajemo od naplate potraživanja.

11. Zašto agencije za naplatu potraživanja imaju bolji postotak naplate od odjela naplate prvotnog vjerovnika?

Tvrte angažiraju vanjske stručnjake za naplatu vlastitih potraživanja upravo zbog toga što nemaju dovoljno vlastitih resursa, a i na taj način se mogu u potpunosti posvetiti svom osnovnom poslovanju i u tome biti uspešniji. S druge strane, agencijama

je naplata potraživanja temeljni posao, isključivo se time bave i imaju educirane stručnjake za naplatu. Nakon uspostavljanja kontakta s dužnikom, profesionalnom i kontinuiranom komunikacijom nastoji se postići dogovor oko podmirenja dugovanja u skladu njihovim trenutačnim finansijskim mogućnostima. U ovome slučaju, proces je fleksibilniji i dokle god je dužnik spreman na suradnju i mi smo spremni ponuditi nagodbu za otplatu duga.

12. Po Vama, koliko su stranke dužnici zaista dobili sporazumom HUAN-a s Udrugom Blokiranim, a koliko se to već sve provodilo u praksi?

Potpisivanjem sporazuma između HUAN-a i Udruge Blokirani želja je bila pokazati zajednički interes za pronalaženjem rješenja prilikom otplate dugova i upravljanja potraživanjima, ali i poručiti da ne podržavamo prijedlog novog ovršnog zakona koji će, ukoliko se realizira, ići na štetu svih uključenih strana. Individualni pristup dužnicima i do sada je bila naša praksa, gdje im maksimalno izlazimo u susret kako bi nastalo dugovanje podmirili u što kraćem roku, a u skladu s njihovim trenutačnim platežnim mogućnostima. Spremni smo na dijalog uz poštivanje svakog dužnika i razumijevanje njegovih otegotnih okolnosti.

Ovim sporazumom dužnici su dobili dodatnu potvrdu i poticaj da nam se mogu slobodno obratiti sa svojim problemima kako bismo pronašli zajedničko, kvalitetno rješenje.

Izvor: pixabay.com

Mogućnosti za ubrzanje ovršnih postupaka uz istodobno smanjenje zateznih kamata i ovršnih troškova

GORAN ALEKSIĆ

Kako bismo razvili sadržajnu raspravu i potaknuli čitatelje na dublje promišljanje o tematiki otkupa potraživanja, zamolili smo saborskog zastupnika Gorana Aleksića da nam dade svoj komentar potrebnih zakonskih izmjena u području ovršnog prava.

1. UVOD

Dugovi su postali izvor zarade, prije svega za agencije koje otkupljuju dugove. Na temelju dugovanja pojavila se jedna nova vrsta biznisa, koji ja nazivam „ovršnim biznisom“, u kojem se osnivaju faktoring agencije čiji je jedini smisao prijenos duga cesijom, pa onda zarada na toj cesiji. Za mene osobno to je krajnje nemoralan, ali nažalost dopušten posao.

Pravi izvorni smisao cesije mogao bi se objasniti na sljedeći način:

1. Osoba A duguje osobi B, a osoba B duguje osobi C.
2. Osoba B i osoba C dogovore se da riješe dugovanje osobe B na način da osoba B prenese dug osobe A novome vjerovniku, a to je osoba C.
3. Cesijom se prenese dugovanje osobe A na novoga vjerovnika osobu C.
4. Konačni rezultat jest da osoba A duguje osobi C, dok osoba C više nema potraživanja od osobe B.

Umjesto takvoga normalnog pravnog posla, zadnjih godina se cesija ugovara zbog zarade agencija koje otkupljuju dugove za vrijednost koja je daleko manja od samoga duga, pa onda kasnije od ovršenika naplaćuju zatezne kamate i glavnice koju su jeftino kupile. S druge strane vjerovnici se često cesijama oslobođaju svojih loših kreditnih plasmana.

Taj ovršni biznis bio bi daleko manje isplativ kada bi se prihvatile promjene u ovršnom postupku koje sam već više puta predlagao, pa tako i zadnji put na raspravi o novome prijedlogu Ovršnog zakona u Hrvatskome saboru.

Kao zastupnik pokušavam već tri godine promijeniti neke bitne odredbe vezano za ovrhe, ali zasad u tome nisam ništa bitno uspio promijeniti.

Navest ću nekoliko temeljnih promjena, za koje smatram kako bi itekako pomogle ovršenicima da u nekom kraćem roku konačno izađu iz dugova. Pritom vjerovnici ne bi bili oštećeni, nego bi se umanjila njihova mogućnost da zarađuju na zateznim kamatama, ali bi se i umanjila mogućnost zarade odvjetnicima i javnim bilježnicima, jer bi ovrha u konačnici bilo manje, bile bi manje u ukupnom novčanom iznosu te bi se omogućilo brže vraćanje dugova. Jer, glavna intencija ovršnog postupka trebala bi biti vraćanje dugova, a ne zarada na dugovima.

U nastavku ću opisati svoje glavne prijedloge za promjene u ovršnom postupku.

2. OGRANIČENJE ZATEZNIH KAMATA

Predložio sam da se zatezne kamate ograniče na visinu glavnice, i da se takva odredba primjeni retroaktivno. U tome slučaju bi se provjerilo za svaki ovršni postupak u tijeku jesu li možda već naplaćeni iznosi glavnice kroz zatezne kamate, pa bi svaki ostatak duga glavnice u nastavku bio terećen zateznim kamatama na tako umanjenu glavnicu. Takvim načinom naplate zateznih kamata omogućilo bi se postupno smanjivanje dugova na brži i efikasniji način. Predloženo je u skladu s pravom EU, gdje je Sud EU već dao mišljenje Sloveniji da takav način obračuna zateznih kamata nije suprotan pravu EU.

3. REDOSLIJED NAPLATE DUGOVANJA I ZATEZNIH KAMATA

Zatezne kamate ne bi se smjele naplaćivati prije glavnice, pa sam stoga predložio da se promjeni redoslijed naplate tako da se najprije naplaćuje dovjela glavnica, pa tek potom zatezne kamate. Time bi se ubrzala otplata dugova. Taj prijedlog podržan je i od strane Hrvatske odvjetničke komore.

4. NAPLATA ODVJETNIČKIH TROŠKOVA

Predložio sam da se zabrani naplata odvjetničkih troškova koji nastanu prije eventualne sudske parnice ukoliko ovrhovoditelj unajmi odvjetnika, ali pod uvjetom da se radi o pravnoj osobi koja ima godišnje prihode veće od 3 milijuna kuna. Pokretanje ovrhe jest jednostavan proceduralni posao, za koji nije potrebna kreativna energija, pa čak niti nekakvo specijalno znanje, i zbog toga bi bilo dobro zabraniti naplatu toga troška ovršeniku, ako je ovrhovoditelj pravna osoba koja ima promet veći od tri milijuna kuna, što znači da bi takva pravna osoba trebala biti u mogućnosti samostalno pokretati ovrhu unutarnjom organizacijom poslova. To se ne bi odnosilo na eventualni sudski postupak koji kasnije netko pokrene, jer parnični postupak ima svoja pravila, u koja se Ovršnim zakonom ne smije zadirati.

5. ODGODA OVRHE NEKRETNINE

Također je potrebno striktno propisati da se obavezno mora odgoditi ovrha nekretnine, ako se ovrha temelji na nepoštenom ugovoru o kreditu. Banke su sve do 10. siječnja 2013. ugovarale u svim potrošačkim ugovorima, bez obzira na valutu kredita, nepoštenu promjenu kamatne stope odlukom banke, pa bi onda u slučaju ako potrošač pokrene sudski postupak za utvrđenje obeštećenja trebalo propisati obveznu odgodu ovrhe sve dok se ne završi sudski postupak za restituciju na temelju nepoštenih ugovornih odredaba. Imamo i kolektivnu presudu u slučaju franak, na temelju koje 125.000 potrošača ima pravo tužiti banku zbog valutne klauzule CHF, i zbog nepoštene kamatne stope, pa bi za njih po službenoj dužnosti na temelju kolektivne presude svaki sud morao odgoditi ovrhu nekretnine, ako se radi o kreditu s valutnom klauzulom CHF. Takva odredba imala bi uporište i u presudi Suda EU C-407/18 kojom je upravo tako odlučeno za jedan slovenski slučaj ovrhe nekretnine. Takva odredba svakako bi morala vrijediti kako za izvornog vjerovnika, tako i za cesonara (članak 84. stavak 2. Zakona o obveznim odnosima).

6. INFORMIRANOST OVRŠENIKA

U svemu tome svakako je važan faktor i opća neinformiranost ovršenika, koji nisu dovoljno upoznati sa svojim pravima i mogućnostima za olakšanje ovršnih teškoća.

Temeljna stvar kod dugovanja jest da ovršenik točno zna kolika mu je glavnica duga, koliko je dužan zateznih kamata i koliko je dužan troškova. U tom smislu, bilo bi važno osim obvezujuće informacije o novome vjerovniku propisati i sljedeću mjeru koja bi bila obvezujuća kod cesije:

Obvezna dostava specificiranog duga na dan cesije, tako da ovršenik može točno vidjeti koliko na dan cesije iznosi dug glavnice, koliko dug dospjelih zateznih kamata, i koliko dug troškova ovrhe do toga dana.

Postoji prepostavka da agencije često kod potraživanja dugovanja uračunaju dospjelu zateznu kamatu u dug glavnice, pa nastavljaju uračunavati zatezne kamate na tako utvrđeno dugovanje, uslijed čega dolazi do anatocizma, naplate zatezne kamate na zateznu kamatu. Svatko tko uspije utvrditi da je njegovo dugovanje nezakonito zbog pogrešno utvrđene veličine duga, uspijeva i „srušiti“ ovršnu ispravu.

7. AGENCIJE

Osim svega navedenoga, potrebno je propisati i dodatna pravila za rad agencija, na način da budu puno bolje kontrolirane nego što je sada slučaj. Tako bi između ostalog trebalo nadzor nad agencijama djelomično staviti u nadležnost HNB-a, i to u svim situacijama kada agencija cesijom preuzima dug potrošača prema nekoj banci. Propisano je da kod preuzimanja duga cesonar mora prema potrošaču postupati jednakako kao i banka, ali kontrolu nad time više nema HNB, i tu se onda opravdano otvara pitanje postupa li agencija prema regulama na temelju kojih je poslovala banka kao prethodni vjerovnik. Općenito, poslovanje agencija za otkup dugova potrebno je detaljno i strogo definirati da bi se izbjegle zlouporebe u naplati dugovanja. Bilo bi dobro prikupiti podatke o prihodima takvih agencija te njihove povezanosti s bankama koje im cesijama prenose „loše“ dugove, jer bi i to bio pokazatelj potrebe da se uvede vrlo strogi nadzor njihova rada.

8. ZAKLJUČAK

Uvjeren sam da bi promjene koje predlažem doprinijele bržoj, kvalitetnijoj i humanijoj otplati dugova. Svakako bi to bilo dobro za društvo u cjelini, a posao koji obavljaju agencije donekle bi se sveo u prihvatljive granice općeg morala društva. Naglašavam da su sve te potencijalne promjene prihvatljive i ustavno, i u skladu su s pravom EU, prije svega su u skladu s regulama za zaštitu potrošača, koji su u svemu tome najizloženija kategorija stanovništva. Ne treba naglašavati, nadam se, da su solventni potrošači temelj svakoga zdravog gospodarstva, pa bi onda promjene koje predlažem zasigurno doprinijele boljitu naše zemlje. Manja zarada agencijama, odvjetnicima i javnim bilježnicima te vjerovnicima na zateznim kamatama uz lakšu otplatu dugova bili bi krajnji rezultat uvođenja predloženih promjena u hrvatski ovršni sustav.

Osnove ovršnog postupka

FRAN ALFIREVIĆ

Ovršni postupak je onaj postupak u kojem dolazi do prisilnog ostvarenja određene tražbine. Ta tražbina može biti iz raznih grana prava, no oni predmeti kojima se Pravna Klinika bavi uglavnom se odnose na obvezno pravo, tj. iz ugovorne odnose. U tom smislu, imamo dvije strane: vjerovnika, koji ima pravo zahtijevati ispunjenje određene činidbe odnosno ima tražbinu te dužnika koji je dužan ispuniti određenu činidbu / tražbinu, vjerovniku.

Zašto je potreban ovršni postupak odnosno prisilna naplata tražbine? Pravo štiti povjerenje u pravni promet i u obvezne odnose, dakle ako neki dužnik ne bi bio spremjan dobrovoljno ispuniti neku svoju obvezu, vjerovnik ima mogućnost da u ovršnom postupku

prisilno ostvari svoje potraživanje. Naime, ako vjerovnik ne bi imao ovu mogućnost, on ne bi imao sredstva putem kojeg bi prisilio dužnika da mu preda ono što mu duguje. Kako govorimo o ugovorima, a ovdje se najčešće radi o dvostranoobvezujućim ugovorima gdje su obje strane dužne ispuniti neke činidbe, vjerovnik je već ispunio svoju obvezu prema dužniku te mu se ovako daje mogućnost, kao poštenoj strani koja je učinila ono što je bila dužna, da priliči nepoštenu stranu, koja ne želi ispuniti svoju obvezu, da ona to učini. Zatim navedene strane stupaju u novi odnos te postaju ovrhovoditelj, odnosno ovršenik. Prema Ovršnom zakonu, postoje dvije vrste isprava pomoću kojih se može započeti ovršni postupak:

Ovršne isprave	Vjerodostojne isprave
1. ovršna sudska odluka i ovršna sudska nagodba 2. ovršna sudska nagodba 3. ovršna odluka arbitražnog suda 4. ovršna odluka donesena u upravnom postupku i ovršna nagodba sklopljena u upravnom postupku ako glase na ispunjenje novčane obveze, osim ako zakonom nije drukčije određeno 5. ovršna javnobilježnička odluka i ovršna javnobilježnička isprava (solemnizirani ugovor) 6. nagodba sklopljena u postupku pred sudovima časti pri komorama u Republici Hrvatskoj te nagodba sklopljena u postupku mirenja u skladu s odredbama zakona kojim se uređuje postupak mirenja 7. druga isprava koja je zakonom određena kao ovršna isprava	1. račun 2. mjenica i ček s protestom i povratnim računima 3. javna isprava 4. izvadak iz poslovnih knjiga 5. po zakonu ovjerovljena privatna isprava 6. isprava koja se po posebnim propisima smatra javnom ispravom

Ovisno o vrsti isprave, razlikuje se i postupak:

Postupak po ovršnoj ispravi	Postupak po vjerodostojnoj ispravi
Najčešće, ako postoji ovršna isprava, radi se o sudskoj presudi, a nešto rjeđe o solemnisiranom ugovoru. Kako su parnični postupci iznimno dugotrajni, započinjanje ovršnog postupka iznimno je tegotno zbog toga što mu je potrebno mnogo vremena i troškova kako bi pribavio ispravu s kojom može započeti ovršni postupak. Nakon što vjerovnik pribavi takvu ispravu, on podnosi prijedlog za ovru (postaje ovrhovoditeljem) sudu koji zatim izdaje rješenje o ovrsi i dostavlja ga ovršeniku.	Kod vjerodostojnih isprava, najčešće govorimo o izvatzima iz poslovnih knjiga i izdanim računima. Ovaj način vođenja ovršnog postupka jednostavniji je za vjerovnika, s obzirom na to da se radi o ispravama koje se redovito koriste u svakodnevnom prometu i koje vjerovnik ne mora posebno pribavljati. Vjerodostojnu ispravu podnosi se javnom bilježniku koji umjesto suda donosi rješenje o ovrsi i dostavlja ga ovršeniku
Protiv rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave ovršenik može u roku od 8 dana izjaviti žalbu koja ne odgađa provođenje ovrhe.	Protiv Rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ovršenik može u roku od 8 dana izjaviti prigovor koji odgađa provođenje ovrhe.

Nakon što ovršeniku bude dostavljeno rješenje postoji nekoliko mogućnosti:

Žalba	Prigovor
<p>Rješenje o ovrsi na temelju ovršne isprave može biti osporeno žalbom iz zakonom navedenih razloga.</p> <p>Žalba se mora podnijeti u roku od 8 dana od zaprimanja rješenja i ne odgađa provedbu same ovrhe.</p> <p>Najčešće se radi o zastari tražbine utvrđene rješenjem o ovrsi ili o činjenici da je nakon donošenja rješenja ovršenik ispunio tražbinu.</p> <p>Ostali razlozi se većinom odnose na samo rješenje: ako je doneseno na temelju isprave koja nije ovršna, ako rješenje još nije ovršno ili nije nastupio nekakav uvjet koji je njime određen ili je protekao rok u kojem se ovrha može zahtijevati itd.</p> <p>U slučaju da postoji spor oko činjenica, sud će u pravilu uputiti ovršenika da pokrene parnicu zbog proglašenja ovrhe nedopuštenom, osim ako on njihovo postojanje dokaže nekom javnom ispravom ili su one općepoznate.</p> <p>Ključno je u žalbi navesti sve činjenice i dokaze kojima se želi pobijati rješenje s obzirom na to da se nakon njezina podnošenja, u dalnjem postupku ne mogu isticati nikakvi daljnji dokazi i tvrdnje.</p>	<p>Protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave izjavljuje se prigovor. On također mora biti izjavljen u roku od 8 dana od primatelja rješenja, no jednom kad je pravodobno izjavljen prigovor ima odgodni učinak i odgađa provedbu ovrhe.</p> <p>Na sadržaj samog prigovora i žalbene razloge na odgovarajući način primjenjuju se odredbe o žalbi, tj. prigovor se može izjaviti iz istih razloga kao žalba, uz odgovarajuću adaptaciju. Npr. žalbeni razlog koji se odnosi na samu ispravu – u slučaju prigovora protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave prigovarat će se rješenju na osnovu toga da nije doneseno na temelju vjerodostojne isprave dok će se žalbom protiv rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave osporavati snaga ovršne isprave.</p>

Žalba nakon proteka roka	Prijedlog za odgodu ovrhe
<p>Nakon proteka roka od 8 dana u kojima se redovnim pravnim lijekovima može pobijati rješenje, ovršeniku ostaje mogućnost žalbe nakon proteka roka, ali samo ako iz opravdanih razloga nije mogao istaknuti te žalbene razloge u roku koji je redovno predviđen za žalbu. Žalbom nakon proteka roka rješenje se može pobijati, u bitnome, iz istih razloga kao i u redovnoj žalbi.</p>	<p>Na prijedlog ovršenika sud može, ako ovršenik učini vjerojatnim da bi provedbom ovrhe trpio nenadoknadiv ili teško nadoknadivu štetu, ili ako učini vjerojatnim da je to potrebno da bi se spriječilo nasilje, u potpunosti ili djelomice odgoditi ovrhu. Prijedlog za odgodu može biti podnesen ako je izjavljen kakav pravni lijek protiv odluke na temelju koje je doneseno rješenje o ovrsi ili kakav drugi pravni lijek u postupcima koji su rezultirali donošenjem isprave na temelju koje se provodi ovrha. Sudovi najčešće ne uvažavaju ove prijedloge zbog toga što je potrebno pretrpjjeti značajnu štetu, što najčešće nije slučaj, a i teško je tako nešto dokazati.</p>

Izvor: pixabay.com

Nakon što se započne prisilno ostvarivanje tražbine, ovrha se može provesti na nekoliko vrsta stvari:

Ovrha na nekretninama	Ovrha na pokretninama	Ovrha na novčanim tražbinama ovršenika	Ovrha na novčanim sredstvima ovršenika
<p>Provodenje ovrhe na nekretnini bilježi se u Zemljische knjige. Ovrha se provodi na način da se vrijednost nekretnine procijeni od strane sudskog procjenitelja te se nekretnina proda na javnoj dražbi. Iz dobivene svote prvo se namiruje ovrhovoditelj, a eventualni ostatak vraća se ovršeniku. Ovrha je ograničena na način da se ne može ovršiti jedina nekretnina u kojoj ovršenik stanuje ako je iznos glavnice manji od 20 000 kn.</p>	<p>Sudski ovršitelj i vjerovnik dolaze u prebivalište ovršenika te mu uručuju rješenje o ovrsi. Ukoliko im se ne omogući ulazak, ovrha će se provesti drugog datuma, a ulazak ostvariti prisilno, uz pomoć policije i uz prisustvo dvaju svjedoka.</p> <p>Ovrha se provodi na način da se stvari popisuju i zapljenjuju zatim prodaju na javnoj dražbi.</p> <p>Postoje znatna ograničenja, uglavnom u vezi stvari koje su nužne ovršeniku, primjerice odjeća, hrana i ogrijev za 6 mjeseci, invalidska pomagala, stvari potrebne za obavljanje registrirane djelatnosti.</p>	<p>Ako ovršenik ima novčanu tražbinu prema trećoj osobi, toj trećoj osobi dostavlja se rješenje o ovrsi te se zabranjuje trećoj osobi da tražbinu ispunji ovršeniku, a za ovrhovoditelja se osniva založno pravo. Ovrha se najčešće provodi na stalnom novčanom primanju, plaći ili mirovinu, na način da poslodavac ili HZMO plaću/ mirovinu isplaćuju ovrhovoditelju.</p> <p>Ako ovršenik ima plaću veću od prosječne godišnje neto plaće u RH, od ovrhe mu se oduzima 2/3 prosječne neto plaće, a ako je plaća manja, od ovrhe se oduzima 3/4 ovršenikove plaće.</p> <p>Određena primanja kao što su stipendije, naknade za nezaposlenost, socijalne potpore, rodiljne potpore, invalidnine i sl. su u potpunosti izuzeta.</p>	<p>Ovaj način većinom je uređen Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima. Ovrha se vrši na način da Financijska Agencija (FINA) izdaje nalog svim bankama u kojima ovršenik ima otvorene račune ili položena sredstva ovršenika plijene i prenose na ovrhovoditelja. Nakon što ovršenik ne raspolaže dovoljnim sredstvima za namirenje tražbine, dolazi to tzv. „blokade“ računa te se sva buduća sredstva prenose na ovrhovoditelja dok se ovršni postupak ne okonča.</p> <p>Za ograničenja vrijede primanja navedena u ovrsi na novčanoj tražbini ovršenika, ali je potrebno da ovršenik otvor poseban, tzv. zaštićeni račun.</p>

Ovršni postupak završava obustavom ili dovršetkom. Ovrha se obustavlja po službenoj dužnosti nakon što ovršna isprava bude pravomoćno ukinuta, preinačena, poništена, stavljena izvan snage ili je drugi način određeno da je bez učinka, odnosno ako potvrda o ovršnosti bude ukinuta. Ovrha se, također, obustavlja ako postane nemoguća ili se iz

drugih razloga ne može provesti. Ovršni postupak se u pravilu dovršava ispunjenjem ovrhovoditeljeve tražbine u cijelosti (na način da se podmiruju redom troškovi, kamate pa tek onda glavnica). Ovrha se može i obustaviti na zahtjev ovrhovoditelja, uglavnom u slučaju kad stranke sklope nagodbu i ovršenik ispuni tražbinu na neki drugi način.

Izvor: pixabay.com

Skrbništvo nad punoljetnom osobom

DOMINIK BARIŠIĆ

Skrbništvo je važno sredstvo omogućavanja maloletnim osobama bez roditelja ili punoljetnim osobama lišenih poslovne sposobnosti skrb o njihovim pravima i interesima o kojima inače sami ne bi mogli brinuti. Relativno često obraćaju nam se srodnici osoba koje ugrožavaju svoje i tuđe interese i čije zdravstveno stanje uvjetuje potrebu imenovanja skrbnika. Pravnoj se klinici obratila stranka čija je majka bolesna i nesposobna za samostalan život te je stranka zbog toga htjela pokrenuti postupak radi lišenja poslovne sposobnosti i smjestiti je u dom za starije osobe.

Stranka i njezina sestra željeli su smjestiti njihovu majku u dom za starije osobe kako bi se netko brinuo o njoj, ali strankin brat se tome protivio zbog čega je stranka smatrala da joj brat zlostavlja majku, uzima joj novce s računa i ne hrani je. Stranka je smatrala kako je najbolja opcija koja bi zaštitila majku od njezinog brata pokrenuti postupak radi li-

šenja poslovne sposobnosti te da se stranku imenuje privremenim skrbnikom dok se majka ne smjesti u dom za starije. Kako imenovanju skrbnika za punoljetne osobe prethodi postupak lišenja poslovne sposobnosti, stranci je bilo potrebno pojasniti značenje poslovne sposobnosti i postupka za njezino lišenje prije nego što joj pojasnimo postupak imenovanja skrbnika.

Pojednostavljeno, poslovna sposobnost znači mogućnost vlastitim očitovanjem volje (samostalno) stjecati prava i obveze. Osobe iz različitih zdravstvenih razloga mogu, samostalno preuzimajući obveze, ugrožavati vlastite interese ili interese drugih osoba u svojoj okolini. Da bi to spriječili, određene osobe i institucije ovlaštene su pokretni postupak za lišenje poslovne sposobnosti. Prije donošenja rješenja o lišenju poslovne sposobnosti sud pribavlja stručno mišljenje vještaka odgovarajuće grane medicine o zdravstvenom stanju osobe

za koju je pokrenut navedeni postupak. Također, dati će se odgovor i o utjecaju tog stanja na njene sposobnosti zaštite svojega, pojedinoga prava ili skupine prava te na ugrožavanje prava i interesa drugih osoba. Radnje i poslove koje buduća štićenica nije sposobna samostalno poduzimati s obzirom na osobno stanje kao što su davanje izjava ili poduzimanje radnji koje se odnose na promjenu osobnog imena te imovinu poput raspolažanja i upravljanja imovinom sud određuje u rješenju. Važno je napomenuti kako osoba može bez ograničenja poduzimati radnje koje nisu navedene u rješenju. Prema važećem Obiteljskom zakonu ne postoji institut potpunoga lišenja poslovne sposobnosti.

Postupak radi lišenja poslovne sposobnosti može pokrenuti sud po službenoj dužnosti, centar za socijalnu skrb, bračni drug osobe prema kojoj se provodi postupak, njezini krvni srodnici u ravnoj liniji (prec i potomci), a u pobočnoj do drugog stupnja (braća i sestre).

Osobu koja je lišena poslovne sposobnosti nadležni centar za socijalnu skrb stavlja pod skrbništvo i imenuje joj skrbnika u roku od trideset dana od pravomoćnosti sudske odluke. Skrbnikom se imenuje osoba koja ima osobine i sposobnosti za obavljanje skrbništva i koja pristane biti skrbnikom te ako je to za dobrobit štićenika. To može biti član obitelji, djelatnik centra za socijalnu skrb ili osoba koju je štićenik prije lišenja imenovao u javnobilježnički ovjerenoj ispravi (tzv. anticipirana naredba). Skrbnik ne može biti osoba čiji su interesi u suprotnosti s interesima štićenika.

Stranku je trebalo upoznati i s potencijalnim obvezama ako bi bila imenovana skrbnikom. Skrbnik je tako dužan u provođenju skrbničke zaštite težiti što je moguće manjim ograničenjima prava štićenice koja je lišena poslovne sposobnosti. U postupanju sa štićenicom treba uzeti u obzir osobnost te sadašnje i ranije stavove, kao i zaštitu njezina dostojanstva i dobrobiti. To je pogotovo bitno jer nerijetko najbolji izbor skrbnika nije netko iz bliske obitelji, poput kćeri ili sina osobe o kojoj je riječ zbog toga što se može dogoditi da bliska obitelj stavlja svoje privatne interese ispred interesa i dobrobiti štićenika. Primjer strankina brata najbolje svjedoči o takvoj mogućnosti. Skrbnik je dužan i poticati samostalno donošenje odluka od strane štićenice te joj pružati podršku u donošenju odluka, kao i sudjelovanju u životu zajednice. Naravno, skrbnik bi trebao prihvatići želje i osobne stavove štićenice osim ako je to u suprotnosti s njezinom dobrobiti.

U nekim slučajevima moguće je da razlozi koji su doveli do lišenja poslovne sposobnosti naknadno otpadnu. U tom bi se slučaju dio poslovne sposobnosti trebao vratiti toj osobi. Zato je prema Obiteljskom zakonu skrbnik dužan jednom godišnje prijaviti, od izabranoga štićenikova doktora obiteljske medicine, mišljenje o stanju zdravlja spomenutog štićenika s obzirom na razlog lišenja poslovne sposobnosti, zasnovanog na mišljenju lječnika specijalista psihijatra. To je mišljenje skrbnik dužan dostaviti Centru za socijalnu skrb kao sastavni dio izvješća o svom radu. Ako skrbnik bez opravdanih razloga ne dostavi takvo mišljenje kao sastavni dio izvješća o radu, Centar za socijalnu skrb upozorit će ga na to i pozvati da dostavi mišljenje, a ako ga ne dostavi ni nakon naknadnog poziva, pokrenut će postupak za razrješenje skrbnika.

Opoziv ugovora o darovanju

MARUŠA MARKULIN GRGIĆ

Jedno od često postavljenih pitanja naših stranaka odnosi se na mogućnost opoziva ugovora o darovanju. U konkretnom slučaju, Pravnoj se klinici obrišla stranka koja je ugovorom o darovanju dobila polovicu očeve kuće, dok je drugu polovicu majka prepustila strankinoj sestri – također ugovorom o darovanju. Budući da je strankina sestra u to vrijeme imala nepodmirene dugove, stranka je darovala svoju polovicu nekretnine natrag ocu, s namjerom da on tu polovicu daruje sestri. Otac je to i učinio, a sestra je prodala kuću te tako podmirila dugove. Strankini roditelji živjeli su nakon toga sa strankinom sestrom u njezinom stanu desetak godina. Strakin otac trpio je psihičko zlostavljanje i zanemarivanje od strane strankine sestre. Strankina sestra izbacila je oca na ulicu, a on je nastavio živjeti sa strankom kao podstanar. Pitanje koje je uslijedilo jest: može li otac, i po kojoj osnovi, opozvati darovanje?

Stranci je prije svega bilo potrebno pojasniti pravno značenje ugovora o darovanju. Ugovor o darovanju nastaje kad se jedna ugovorna strana (darovatelj) obveže prepustiti drugoj ugovornoj strani (obdareniku) bez protučinidbe stvar ili imovinsko pravo, a ovaj to prihvati. Za darovanje je potrebna besplatnost i dobrovoljnost te volja darovatelja da besplatnim prepuštanjem stvari ili prava obogati obdarenika, odnosno da umanjenjem svoje imovine poveća njegovu imovinu. Uz to je i potrebna volja obdarenika da mu se poveća imovina. Naime, kao što se nikoga ne može prisiliti da izvrši darovanje, tako se nikoga ne može prisiliti da dar primi i na taj način poveća svoju imovinu. Ono što je drugome dano ili učinjeno kao dar ne može se, u pravilu, tražiti natrag. No, to pravilo o neopozivosti darovanja ima određene iznimke.

Darovanje se može opozvati zbog osiromašenja darovatelja, nezahval-

nosti ili pak zbog povrede dužnoga uzdržavanja. U spomenutome primjeru nedvojbeno je došlo do osiromašenja darovatelja. Kako bi otac naše stanke mogao opozvati darovanje na toj osnovi, za početak je bilo potrebno da se dar ili njegova vrijednost još uvijek nalazi u imovini obdarenika te da se kći kao obdarenik istodobno ne nalazi u oskudici glede svog uzdržavanja i uzdržavanja osoba koje je po zakonu dužna uzdržavati. Također, doprinos darovatelja vlastitom osiromašenju kriterij je za dopuštenost opoziva. Darovatelj ne može opozvati darovanje i zahtijevati povrat dara ako se namjerno ili grubom nemarnošću doveo u oskudicu ili ako je do predaje dara proteklo deset godina za nekretnine, odnosno pet godina za pokretnine. Nadalje, u sudskoj praksi istaknuto je kako osiromašenje mora nastupiti nakon sklapanja ugovora o darovanju, odnosno kako ono ne može biti opozvano ako je darovatelj u oskudici duži niz godina, te da njegove opisane materijalne (ne)prilike nisu nastupile po zaključenju ugovora o darovanju, već znatno prije. Valja istaknuti kako obdarenik u takvom slučaju može sprječiti opoziv ako darovatelju osigura sredstva koja mu nedostaju za uzdržavanje u graničama opravdanih potreba.

Stranci je pojašnjen i drugi razlog za opoziv: gruba nezahvalnost obdarenika. Ona podrazumijeva da je obdarenik učinio, prema darovatelju ili nekom od članova njegove uže obitelji, djelo kažnjivo po kaznenim propisima ili se teže ogrijeošio o zakonom utvrđene dužnosti prema darovatelju ili članu njegove uže obitelji. U ovom slučaju, strakin otac mogao bi tvrditi kako se njegova kći, strankina sestra, ogrijesila o svoju dužnost da skrbí o starijim i nemoćnim roditeljima. Opoziv zbog nezahvalnosti je darovateljevo pravo kojim on slobodno raspolaže, te iz tog proizlazi i mo-

Izvor: pixabay.com

Izvor: pixabay.com

gućnost da tu radnju oprosti. Ako on očituje volju u tom pogledu, prestaje darovateljevo pravo na opoziv darovanja. Oprost može dati jedino darovatelj, a ne i neka druga osoba iz njegove uže obitelji.

Na ovjeru potpisa kod javnog bilježnika ponesite važeću osobnu iskaznicu ili putovnicu, budući da su to isprave na temelju kojih javni bilježnici utvrđuju identitet stranaka kod obavljanja službenih radnji. Ako ni to nije moguće, vaš identitet mora posvjedočiti koji drugi javni bilježnik ili dva svjedoka istovjetnosti. Ovjera potpisa košta 47,50 HRK (s uključenim PDV-om).

Što se pak tiče oblika opoziva darovanja, bilo zbog osiromašenja darovatelja ili nezahvalnosti obdarenika, bit će valjan i stvorit će učinke samo ako je dan u pisanom obliku. Potpis na izjavi obavezno mora biti ovjeren od strane javnog bilježnika. Učin-

ci opoziva nastupaju u trenutku kad obdarenik primi izjavu o opozivu.

Kako obdarenik ne bi bio u neizvjenosti u pogledu darovateljeva prava na opoziv, ono je zakonom vremenski ograničeno. Pravo na opoziv darovanja prestaje istekom godine dana od dana kad je osoba koja ima pravo na opoziv saznala za razlog opoziva, osim ako zakonom nije drukčije propisano.

Učinak opoziva prilično je jasan; obdarenik je dužan vratiti dar, odnosno njegovu vrijednost. Ako to ne učini, darovatelju ne preostaje ništa drugo nego svoje pravo ostvarivati pred nadležnim sudom. Ako je u međuvremenu obdarenik raspolažao svojim darom, npr. tako da ga je prodao ili darovao trećoj osobi, nije moguće zahtijevati dar. Tako je i našoj stranci pojašnjeno da strankin otac može zahtijevati samo tržišnu vrijednost nekretnine budući da je u konkretnom slučaju strankina sestra darovanu nekretninu prodala kako bi otplatila svoje dugove. Dakako, stranka je upozorenata na nužni oblik i vremenske rokove u kojima mora podnijeti tužbu.

Pravo na branitelja po službenoj dužnosti i branitelja na teret proračunskih sredstava u kaznenom postupku

EVA MARTINČIĆ

Pravnoj se klinici za pomoć obratila stranka za koju je postojala osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo krađe. Stranci je bio određen istražni zatvor jer je pokušala pobjeći preko granice. Iz tog razloga, zanimalo ju je ima li pravo na sekundarnu besplatnu pravnu pomoć u kaznenom postupku.

Stranci je pojašnjeno kako Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći propisuje strogu listu postupaka u kojima se može odobriti sekundarna besplatna pravna pomoć te da se među njima ne nalazi kazneni postupak. Stranka je upozorenja da pravo na sekundarnu pravnu pomoć treba razlikovati od prava na branitelja po službenoj dužnosti i branitelja na teret proračunskih sredstava koji se mogu odobriti u kaznenim postupcima sukladno Zakonu o kaznenom postupku.

Branitelj po službenoj dužnosti označava branitelja kojega postavlja sud u slučaju kad se radi o obveznoj obrani, a okriviljenik sam nije uzeo branitelja. Dakle, da bi se dodijelio branitelj po službenoj dužnosti, zakonom mora biti propisano da je obrana obvezna, odnosno da optuženik mora imati branitelja. U zakonskom su tekstu iscrpno nabrojani slučajevi obvezne obrane:

1. ako je okriviljenik nijem, gluh, slijep, gluhoslijep ili nesposoban da se sam brani,
2. ako se postupak vodi zbog kaznenog djela iz nadležnosti županijskog suda, a za kaznena djela za koja je izrečena kazna dugotrajnog zatvora i za postupak po izvanrednim pravnim lijekovima,
3. ako je protiv okriviljenika određen pritvor ili istražni zatvor,
4. ako se radi o kaznenom djelu za koje se postupak pokreće po službenoj dužnosti u slučaju da je okriviljeniku oduzeta sloboda ili se nalazi na izdržavanju kazne zatvora u drugom predmetu,

5. u vrijeme dostave optužnice zbog kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od deset godina ili teža, do pravomoćnog okončanja postupka,
6. od donošenja rješenja o suđenju u odsutnosti, za vrijeme dok je okriviljenik odsutan,
7. tijekom rasprave koja se održava u odsutnosti okriviljenika,
8. ako je okriviljenik ostao bez branitelja jer mu je rješenjem uskraćeno pravo branitelja na radnju ili zastupanje,
9. od donošenja rješenja o provođenju istrage u postupku prema okriviljeniku s duševnim smetnjama,
10. tijekom pregovora o uvjetima priznavanja krivnje, sporazumijevanja o kazni i potpisivanja izjave za donošenje presude na temelju sporazuma.

Ako sud ocijeni da se postupcima okriviljenika ili branitelja odgovlači kazneni postupak, postavit će se i branitelj po službenoj dužnosti za daljnji tijek postupka do pravomoćnosti presude. Svrha obvezne obrane je zaštiti optuženika čija bi prava bila ugrožena da nema stručnu pomoć.

Potvrdu o imovnom stanju izdaje ispostava Porezne uprave prema prebivalištu stranke, na osnovi podataka koje vodi u svojim službenim očeviđnicima i prema podacima stranke iz zahtjeva za izdavanje potvrde o imovnom stanju.

S druge strane, branitelj se na teret proračunskih sredstava dodjeljuje okriviljeniku, na njegov zahtjev, ako on ne može podmiriti troškove branitelja bez

Izvor: pixabay.com

ugrožavanja vlastitoga uzdržavanja i uzdržavanja svoje obitelji ili osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, a složenost, težina ili posebne okolnosti predmeta to opravdavaju. Dakle, za branitelja na teret proračunskih sredstava nije potrebno imati propisanu obveznu obranu kao za branitelja po službenoj dužnosti.

Što se tiče troškova branitelja po službenoj dužnosti i troškova kaznenog postupka, Zakon o kaznenom postupku propisuje da bi sud mogao okrivljenika oslobođiti obveze za plaćanje nagrade i nužnih izdataka postavljenog branitelja, odnosno troškova kaznenog postupka u cijelosti ili djelomično. Sud bi to mogao učiniti ako se utvrди loše imovinsko stanje ili ako bi plaćanjem nagrade i nužnih izdataka branitelju te troškova postupka, bilo dovedeno u pitanje okrivljenikovo vlastito uzdržavanje ili uzdržavanje osoba koje je on dužan uzdržavati. U vezi s time, sud bi mogao od okrivljenika zatražiti dostavljanje potvrde o imovinskom stanju i prihodima od porezne uprave.

Sudska odluka je drugačija ovisno o ishodu kaznenog postupka. Ako se obustavi kazneni postupak ili kad se doneše oslobođajuća presuda ili presuda ko-

jom bi se optužba odbila, izreći će se da navedeni troškovi kaznenog postupka te nužni izdaci okrivljenika i nužni izdaci i nagrada branitelju padaju na teret proračunskih sredstava. Ako sud okrivljenika proglaši krivim, u presudi će mu naložiti da podmiri troškove kaznenog postupka, osim ako se utvrdi loše imovinsko stanje zbog kojeg bi se stranka mogla oslobođiti od plaćanja troškova u cijelosti ili djelomično.

S obzirom na to da je stranci koja se obratila u Pravnu kliniku bio određen istražni zatvor zbog toga što je pokušala prijeći granicu, Pravna klinika obavijestila je stranku da može ostvariti pravo na branitelja po službenoj dužnosti. Ona je to pravo mogla ostvariti zbog toga što se branitelj na teret proračunskih sredstava dodjeljuje ako je obrana u postupku obvezna, a ona je obvezna kada se okrivljeniku odredi istražni zatvor. Dakle, stranka je ispunila taj zahtjev. Međutim, kao dodatni zahtjev traži se izvješće o lošem imovinskom stanju stranke koje utvrđuje sud pa Pravna klinika, s obzirom na nedostatak informacija o strankinom imovinskom stanju i životnim okolnostima, nije mogla procijeniti hoće li i taj zahtjev biti ispunjen.

Medicinsko vještačenje

MARTA PINTURIĆ, DOMAGOJ ZIDAREVIĆ

Pravnoj se klinici obratila s dijagnozom dijabetesa melitusa, te ju je zanimalo ima li pravo na invalidsku mirovinu. Osim toga, stranku je zanimalo ima li kakva dodatna prava s obzirom na svoju dijagnozu. Jedan od problema na koji nas je stranka upozorila je nepoznavanje postupka ostvarivanja tih prava, pogotovo postupka vještačenja, zatim, koje su obveze same stranke prilikom vještačenja, kome se može žaliti ako nije zadovoljna rješenjem, u kojem roku itd. Prvotno smo stranci objasnili koji su uvjeti ostvarivanja prava na invalidsku mirovinu. Jedan od tih uvjeta, koji su propisani Zakonom o mirovinskom osiguranju, je nastupanje djelomičnoga ili potpunoga gubitka radne sposobnosti. Djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti utvrđuje se u postupku pred Hrvatskim zavodom za mirovinsko osiguranje (u dalnjem tekstu: HZMO).

S obzirom na to da je stranka zaposlena, postupak ostvarivanja prava na invalidsku mirovinu pokreće se na zahtjev stranke i prijedlog doktora medicine, nakon završetka liječenja odnosno završene zdravstvene rehabilitacije. Zahtjev se podnosi HZMO-u. Prije nego što HZMO donese rješenje kojim

se utvrđuje pravo stranke, postoji obveza pokretanja postupka medicinskog vještačenja. Stranku smo upozorili kako postupak vještačenja pokreće HZMO, a ne ona. HZMO pokreće postupak tako da prikupi svu potrebnu dokumentaciju te istu dostavi Zavodu za vještačenje (tijelo koje je nadležno za provođenje vještačenja). Vijeće vještaka Zavoda za vještačenje ispituje i ocjenjuje jesu li prikupljeni svi potrebni podaci, te ako utvrdi da jesu, poziva stranku na pregled. Strankina jedina obveza u postupku vještačenja jest odazvati se na pregled. Na temelju pregleda Vijeće vještaka donosi nalaz i mišljenje kojim utvrđuje postoji li kod stranke smanjenje radne sposobnosti. Vijeće vještaka potom taj nalaz i mišljenje dostavlja HZMO-u koji na temelju istoga donosi rješenje.

Stranku je također zanimalo koji je rok za žalbu protiv nalaza i mišljenja Zavoda za vještačenje, te kome se ona podnosi. U odredbama Uredbe o metodologijama vještačenja nije propisan rok pa se sukladno tome primjenjuje odredbe Zakona o općem upravnom postupku. Prema odredbama toga Zakona propisan je rok za podnošenje žalbe od 15 dana

Izvor: pixabay.com

od dana dostave rješenja te se žalba podnosi tijelu koje je donijelo prvostupanjski nalaz i mišljenje. O samoj žalbi odlučuju viši vještaci iz Središnjeg ureda Zavoda za vještačenje. Stranku smo upozorili i na bitne sastojke žalbe te na posljedice nepotpune ili nepravodobne žalbe. Ona mora sadržavati sve što je potrebno da bi se po njoj moglo postupiti što uključuje naziv javnopravnog tijela kojem se upućuje, naznaku stvari na koju se odnosi, osobno ime stranke te vlastoručni potpis stranke.

Iako je strankin fokus u ovom predmetu bilo pravo na ostvarivanje invalidske mirovine, također ju je zanimalo postoje li i koja su to druga prava koja može ostvariti na temelju svoga zdravstvenoga stanja. Stranka je željela znati koji sve propisi uređuju ta prava. Prava koja može pokušati ostvariti

su zaista širokog spektra i odnose se, kako na razne naknade u novčanom obliku ili naturi, (tablica 2) tako i na razne olakšice, pogodnosti i popuste (tablica 1).

Preduvjet za ostvarivanje naknada u Tablici 2 je da stranka podnese zahtjeve nadležnim tijelima. Nakon što pokrene potrebne postupke, nadležno tijelo određuje provođenje vještačenja strankinoga zdravstvenoga stanja kako bi se utvrdila razina invalidnosti i shodno tome koja prava stranci pripadaju. U svakom slučaju, postupak medicinskoga vještačenja temelj je ostvarivanja svih prava na temelju invaliditeta te ako stranka želi ostvariti navedena prava mora se nakon pokretanja postupka odazvati pozivu na pregled od strane Vijeća vještaka Zavoda za vještačenje.

Tablica 1

Odluka o prijevozu putnika u javnom prometu	Zakon o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu	Pravila članskog modela HAK-a	Zakon o dopunskom zdravstvenom osiguranju
nelinijski javni prijevoz za osobe s invaliditetom koje se kreću pomoću invalidskih kolica	popust od 75% za putovanja godišnje (Ž/B)	popust od 50% na godišnju članarinu	besplatno dopunsко osiguranje

Tablica 2

Zakon o mirovinskom osiguranju	Zakon o socijalnoj skrbi	Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom	Pravilnik o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom
invalidska mirovina	zajamčena minimalna naknada	utvrđivanje radne sposobnosti	potpora poslodavcu
naknada zbog tjelesnog oštećenja	troškovi stanovanja	profesionalno informiranje, savjetovanje i procjena radnih mogućnosti	potpora osobi za samozapošljavanje
	troškovi ogrjeva	analiza tržišta rada, mogućnost zapošljavanja i uključivanje u rad	
	pravo na osobnu invalidninu ili doplatak za pomoći njegu	profesionalno osposobljavanje	
		radno osposobljavanje i razni program usavršavanja radnih i radno-socijalnih vještina	
		pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje 5 tjedana godišnje	

Pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji

STJEPAN VEĆERA

Grupa za zaštitu prava pacijenata sve češće se sreće s pitanjima stranaka koja se odnose na pristup medicinskoj dokumentaciji. U jednom od predmeta stranku je zanimalo može li od zdravstvene ustanove zahtijevati da o svom trošku kopira snimku vlastite računalne tomografije (CT). Naime, zdravstvena ustanova je stranci omogućila uvid u spomenutu medicinsku dokumentaciju, ali joj nije dopustila da o svom trošku napravi presliku iste. Postavlja se pitanje kako stranke mogu postupiti u takvim i sličnim situacijama.

Pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji jedno je od osnovnih prava pacijenta koje se temelji na Europskoj povelji o pravima pacijenata, a ostvarivanje tog prava u Republici Hrvatskoj uređeno je prvenstveno Zakonom o zaštiti prava pacijenta. Kod ostvarivanja prava na pristup medicinskoj dokumentaciji javlja se sukob dvaju opravdanih interesa - čuvanje tajnosti podataka i pravo pacijenta na obaviještenost o svom zdravstvenom stanju. Takav sukob dovodi do pravnih situacija koje su po svojoj naravi često vrlo osjetljive. Jedno od

subjektivnih prava osobnosti predstavlja i pravo na privatnost koje jamči i tajnost podataka o čovjekovom privatnom životu, pa time i o stanju njegova zdravlja. Podaci o zdravstvenom stanju pacijenta spadaju u osobne podatke i u pravilu se ne smiju otkrivati trećim osobama, a pravila o njihovoj zaštiti moraju poštivati svi subjekti. S druge strane, pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji jedno je od prava pacijenta u ostvarivanju zdravstvene zaštite, a temelji se na pravu pacijenta na obaviještenost o svom zdravstvenom stanju. Prema tome, liječnik je dužan pacijentu pružiti sve potrebne informacije o njegovom zdravstvenom stanju, dok je s druge strane dužan te podatke čuvati i učiniti ih nedostupnim trećim osobama. Da stvar bude kompleksnija, podaci o zdravstvenom stanju pacijenta nisu samo predmet interesa tog pacijenta, već i osoba koje nemaju pravo na pristup tim podacima, a koje usprkos tome neovlašteno dolaze ili pokušavaju doći do takvih podataka iz različitih interesa.

Stranci je pojašnjeno kako je liječnik na zahtjev pacijenta obvezan pacijentu dati na uvid cijelokupnu

Izvor: pixabay.com

medicinsku dokumentaciju koja se odnosi na dijagnostiku i liječenje njegove bolesti. To se odnosi na otpusno pismo, liječničko uvjerenje, rendgenske snimke, rezultate laboratorijskih pretraga, uputnice, operacijske liste, CT nalaze, anamneze, potvrde o smrti i druge podatke o zdravstvenom stanju pacijenta, odnosno o tijeku pacijentove bolesti i liječenja, načinu rada na mjestu pružanja zdravstvene zaštite te uputa danih u svrhu ostvarivanja pacijentovih prava na zdravstvenu zaštitu, neovisno jesu li u pisanim ili elektroničkom obliku. Isto tako, pacijent ima pravo zahtijevati presliku medicinske dokumentacije o svom trošku.

Pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji ima pacijent, ali ne i članovi njegove obitelji ili neke druge osobe. Međutim, postoje i iznimke od tog pravila. Naime, pacijent s punom poslovnom sposobnošću ima pravo u pisanim oblicima ili na bilo koji drugi vjerodostojan način odrediti osobu koja će umjesto njega biti obaviještena o medicinskoj dokumentaciji. Druga iznimka je kada određene, treće osobe, iznimno imaju pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju pacijenta i bez njegove suglasnosti. Tako je, primjerice, liječnik dužan medicinsku dokumentaciju na zahtjev predočiti ministarstvu nadležnom za zdravstvo, tijelima državne uprave, Hrvatskoj liječničkoj komori ili sudbenoj vlasti.

Nakon smrti pacijenta njegova medicinska dokumentacija ne može biti dostupna trećim osobama, već se mora čuvati kao profesionalna tajna. No, u određenim se slučajevima odstupa od tog pravila, ponajviše u korist bliskih srodnika i nasljednika. Shodno tome, nakon smrti pacijenta pravo na uvid u njegovu medicinsku dokumentaciju, kao i pravo na presliku dokumentacije o svom trošku stječe bračni drug pacijenta, izvanbračni drug, punoljetno dijete, roditelj, punoljetni brat ili sestra te zakonski zastupnik, odnosno skrbnik pacijenta, osim ako je pacijent navedeno za života izričito zabranio. Da bi takva izjava pacijenta bila valjana, ona mora biti ovjerena od javnoga bilježnika koji je tada dužan cijelovito informirati pacijenta o značenju takve izjave. Navedenim ovlaštenicima priznaje se pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju umrloga pacijenta i zbog toga da bi mogli dokazati pogrešku liječnika ili drugih zdravstvenih djelatnika koji su pacijenta liječili, a u svrhu ostvarivanja prava na

Izvor: pixabay.com

naknadnu štete. U smislu zaštite prava na pristup medicinskoj dokumentaciji propisana je prekršajna odgovornost zdravstvene ustanove, odnosno odgovorne osobe u zdravstvenoj ustanovi ako pacijentu ili drugoj osobi koju pacijent ovlasti uskrati pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju, o čemu pacijent može obavijestiti nadležnu inspekciju Ministarstva zdravstva. Svoj prigovor može izjaviti i ravnatelju bolnice, a može se obratiti i Povjerenstvu za prava pacijenata u županiji, ako je osnovano.

Svemu ovome treba dodati i to da je potrebno neprestano podizanje svijesti o zaštiti prava pacijenata. Obrazovanje zdravstvenih djelatnika, kao kontinuirani proces, treba stalno obnavljati kako bi se postigli najbolji učinci, dok je s druge strane nužno adekvatno informirati javnost o potrebi i mogućnostima zaštite prava pacijenata. Dobra komunikacija između liječnika i pacijenta bitan je preduvjet za izgradnju povjerenja među njima, a samim tim i za ostvarivanje zajamčenih prava. Pritom treba voditi računa o tome da pacijent nije samo objekt liječenja, već aktivan i odgovoran subjekt sa svim svojim pravima i obvezama.

Izvor: pixabay.com

Reguliranje boravka državljanina treće zemlje

ANA VUJEVA

Prema posljednjim podacima Državnog zavoda za statistiku za 2017. godinu u Republiku Hrvatsku iz inozemstva su se doselile 15 553 osobe, od čega 49,1% predstavljaju strance, a od ukupnog broja doseljenih osoba 31,8% njih se doselilo iz Bosne i Hercegovine.

Prema Zakonu o strancima, državljeni Bosne i Hercegovine spadaju u kategoriju državljanina trećih zemalja, odnosno radi se o osobama koje nemaju državljanstvo države članice Europskog Gospodarskog Prostora ili Švicarske Konfederacije. Pri tome, izraz stranac obuhvaća osobu koja nisu hrvatski državljeni, a imaju državljanstvo države članice Europskog Gospodarskog Prostora, Švicarske konfederacije, državljanstvo treće zemlje ili su osobe bez državljanstva.

S obzirom na to da se Pravnoj klinici obratila stranka koja se po spomenutom zakonu smatra državljaninom treće zemlje, u nastavku će se objasniti boravak osoba sa spomenutim statusom te pitanje reguliranja boravka.

Zahtjev za odobrenje privremenog boravka podnosi se u diplomatskoj misiji, odnosno konzularnom uredu Republike Hrvatske. Ako državljaninu treće zemlje za ulazak u Republiku Hrvatsku nije potrebna viza, zahtjev se može podnijeti i u policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji prema mjestu namjeravanog boravka državljanina treće zemlje, sjedištu poslodavca ili mjestu rada državljanina treće zemlje.

U Republici Hrvatskoj Zakon o strancima propisuje uvjete ulaska, kretanja, boravka i rada državljeni na trećih zemalja i državljeni država članica Europskog gospodarskog prostora i članova njihovih obitelji te uvjete rada i prava upućenih radnika u Republici Hrvatskoj.

Stranka je upoznata s činjenicom da državljanin treće zemlje može boraviti u Republici Hrvatskoj na kratkotrajnom boravku, privremenom ili stal-

Izvor: pixabay.com

nom boravku, pri čemu se oni razlikuju u pogledu trajanja i ovlaštenika.

Kratkotrajni boravak je boravak na državnom području država članica u trajanju ne više od 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana uz to da ima valjanu putnu ispravu, važeću vizu ako se to traži, opravdanu svrhu namjeravanog boravka te dokaz da imaju dovoljno sredstava za uzdržavanje, ne smiju biti osobe za koje je izdano upozorenje u Schengenskom informacijskom sustavu (SIS) u svrhu zabrane ulaska te ne predstavljaju prijetnju za javni poredak, unutarnju sigurnost, javno zdravlje ili međunarodne odnose bilo koje od zemalja Europske Unije.

S druge strane, privremeni boravak odobrava se državljaninu treće zemlje koji namjerava boraviti ili boravi u RH u svrhu: spajanja obitelji, srednjoškolskog obrazovanja i studiranja, istraživanja, humanitarnoga razloga, životnoga partnerstva, rada te rada upućenog radnika. Privremeni boravak se odobrava ako podnositelj zahtjeva dokaze svrhu privremenog boravka, ima valjanu putnu ispravu, ima sredstva za uzdržavanje, ima zdravstveno osiguranje, nema zabranu ulaska i boravka u RH te ne predstavlja opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost ili javno zdravlje. Uz navedene uvjete, za ostvarivanje prava na privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji

državljanin treće zemlje mora biti član uže obitelji (alternativno): hrvatskog državljanina, državljanina treće zemlje koji ima odobren stalni boravak, državljanina treće zemlje koji ima odobren privremeni boravak, državljanina treće zemlje kojemu je odobrena zaštita sukladno odredbama posebnog propisa kojim se regulira međunarodna zaštita.

Tako je i naša stranka više od 10 godina ostvarivala pravo na privremeni boravak na temelju spašanja obitelji u RH, ali na temelju njega nije uspjela ostvariti pravo na stalni boravak.

Stranka u međuvremenu više nije ispunjavala pretpostavke za privremeni boravak te joj je on istekao, ali je nastavila živjeti u RH. Nakon nekoliko godina, tijekom policijske kontrole, utvrđeno je da stranka nezakonito boravi u RH zbog čega je pokrenut postupak protjerivanja. Stranku je zanimalo može li ona ostvariti pravo na stalni boravak i što može li ovakvoj situaciji poduzeti.

S obzirom da je uvjet za odobrenje stalnog boravka zakoniti boravak u trajanju od pet godina, stranka je prije svega upozorena kad se boravak smatra nezakonitim. Naime, to su slučajevi kad stranac nije na kratkotrajnom boravku, nema valjano odobrenje za privremeni ili stalni boravak, nema pravo na zakoniti boravak sukladno posebnom propisu kojim se propisuje međunarodna i privremena zaštita, nije

državljanin treće zemlje prema posebnim odredbama Zakona o strancima, kreće se izvan područja na kojem je ograničeno kretanje na temelju bilateralnog međunarodnog ugovora i nije obuhvaćen programom mobilnosti.

Prema tome, stranka nije ispunjava pretpostavke za stalni boravak. S obzirom na to da je stranka bila nezaposlena te u postupku protjerivanja iz Republike Hrvatske, ona nije bila u mogućnosti podnijeti zahtjev za privremeni boravak na osnovi rada jer Zakon o strancima zabranjuje poslodavcu zapošljavati državljanina treće zemlje koji nezakonito boravi u Republici Hrvatskoj. Stranci je na posljetku pojašnjeno da će, u slučaju donošenja rješenja o protjerivanju stranke zbog nezakonitog boravka, biti dužna napustiti ne samo Republiku Hrvatsku, već i Europski Gospodarski Prostor. Ponovni zahtjev za reguliranjem boravka moći će podnijeti tek istekom zabranje ulaska i boravka propisanim rješenjem.

Korisno je napomenuti kako su prema Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći korisnici pravne pomoći, pod propisanim uvjetima, između ostalog i stranci koji nezakonito borave i stranci na kratkotrajnom boravku u postupcima donošenja rješenja o protjerivanju ili rješenja o povratku. U tom smislu, korisnici imaju pravo na primarnu pravnu pomoći, koja obuhvaća i zastupanje u postupcima pred javnopravnim tijelima.

Odvoz smeća

PETAR ZUBIĆ

Od 1. studenog 2017. godine na snazi je Uredba o gospodarenju komunalnim otpadom prema kojoj su lokalni pružatelji usluge odvoza komunalnoga otpada dužni obračunavati cijenu i usluge na nov način, odnosno cijena usluge se sada sastoji od dva dijela. Prvi dio je „cijena obvezne minimalne javne usluge“ što je pojam koji nije pojašnjen, ali čini se da predstavlja fiksni, paušalni iznos. Na taj iznos dodaje se drugi dio cijene, koji se izračunava prema stvarnoj količini predanog otpada.

Pravnoj se klinici obratila stranka koja dio godine ne boravili u kući iz koje se odvozi otpad. U tom je periodu unijela kantu u dvorište, pa se kantu kroz tih nekoliko mjeseci nije praznilo, odnosno, nikakav otpad se nije odvozion. Međutim, računi za odvoz otpada za te mjesecce stranci su ipak stizali, iako samo u iznosu ovog prvog, paušalnog dijela cijene. No, zbog toga što stranka uopće nije boravila u toj kući, niti stvarala otpad u istoj, čime se nikakva usluga odvoza zapravo nije pružala, stranka te račune nije platila. Postavila je Pravnoj klinici pitanje smije li se naplatiti uopće ikakva cijena? Odgovor na to pitanje nije u potpunosti riješen u pravnoj praksi. Povrh toga, strankin pružatelj usluge odvoza otpada je protiv stranke pokrenuo ovr-

hu radi prisilne naplate spornih računa. Može li se stranka nekako braniti od ovrhe?

Što se tiče pitanja naplate usluga za stambene objekte koji se ne koriste, stranku je valjalo uputiti na Direktivu 1000/98/EZ o otpadu. Tom Direktivom uspostavljeno je načelo „onečišćivač plaća“ kao vodeće načelo na europskoj razini po kojem troškove gospodarenja otpadom snosi proizvođač otpada, dok se troškove treba raspodijeliti tako da ta raspodjela odražava stvarne troškove nastajanja otpada i gospodarenja otpadom. Navedena Direktiva je u naše zakonodavstvo implementirana Zakonom o održivom gospodarenju otpadom (u nastavku: ZOGO), koji je, u svojoj prvoj verziji, stupio na snagu 22. srpnja 2013. godine. ZOGO određuje da se pri obračunu cijene usluge odvoza otpada mora osigurati primjena navedenog načела te da će Vlada uredbom odrediti način obračuna odvoza otpada. Vlada je tu Uredbu donijela četiri godine nakon stupanja na snagu ZOGO te odredila da se lokalni pružatelji usluga odvoza otpada moraju primjenjivati upravo na gore navedeni način obračuna - da se dio cijene sastoji i od fiksnog dijela, tj. od „cijene obvezne minimalne javne usluge“. Ovakav način obračuna preispitao je Sud Europske unije u svojoj

presudi 30. ožujka 2017. godine. Sud je potvrdio da je takvo naplaćivanje prihvatljivo. Naša je stranka upozorena kako navedeni fiksni iznos ipak mora platiti.

Ipak, strankin je slučaj bio složeniji zbog toga što stranka, smatrajući kako ne treba plaćati bilo kakvu cijenu u mjesecima kada nije stvarala otpad, nije platila račune te je pružatelj usluge pokrenuo ovru za njihovu naplatu. Na rješenje o ovrsi stranka je uložila prigovor te se postupak ovre nastavio u parnici pred nadležnim općinskim sudom. Kako se stranka može obraniti od zahtjeva za prisilnom naplatom?

U odgovoru na ovo pitanje, stranka je upozorena na zaključke sa sjednice Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u nastavku: VSRH) od 4. prosinca 2017. godine koja odstupaju od prakse Suda Europske unije pozivajući se pritom na Zakon o održivom gospodarenju otpadom te na Zakon o otpadu. VSRH je zaključio kako nije moguće naplatiti uslugu od onih vlasnika nekretnina kojima ta usluga stvarno nije pružena, odnosno od osoba koje nisu onečišćivači. Primjenjujući to shvaćanje na strankin slučaj, činjenica da stranka uistinu nije koristila usluge odvoza smeća u određenim mjesecima, ako to uspije dokazati, treba biti dovoljna osnova da općinski sud pred kojim se vodi postupak odbije zahtjev pružatelja usluge za naplatu računa za te mjesece.

Postavilo se pitanje: kako pomiriti ta oprečna stajališta? Zaključci VSRH nisu neposredan pravni izvor poput zakona, lokalnih odluka o komunalnom redu i ostalih propisa navedenih u ovom članku (uključujući Direktivu EU i Uredbu Vlade). Sukladno tome, općinski sud pred kojim bi se vodio postupak nije zakonski obvezan presuditi u skladu s navedenim stajalištem VSRH iako iz Ustavom uspostavljene uloge kojom VSRH ujednačava sudsку praksu nesporno proizlazi autoritet takvih stajališta.

Ipak, i sam Sud EU je u ranije navedenoj presudi zaključio da su nacionalni sudovi dužni procijeniti, prema okolnostima slučaja, dovode li potraživana cijena i druge dodatne naknade do toga da se određenim korisnicima „nameću očito neproporcionalni troškovi u odnosu na volumen ili svojstva otpada koji oni mogu proizvesti“. Pritom „treba uzeti u ob-

Izvor: pixabay.com

zir kriterije koji su povezani s vrstom nekretnine u kojoj se korisnici nalaze, njezinom površinom i namjenom, sposobnošću „posjednika“ da proizvode otpad, volumenom spremnika koji se korisnicima stavljuju na raspolaganje i učestalošću skupljanja“. Dakle, općinski sud bi, u bilo kojem postupku pred njim koji se tiče zakonitosti naplate usluge odvoza otpada, morao uzeti u obzir navedene kriterije. To znači da bi činjenice da se nekretnina ne koristi u određenim mjesecima, niti se proizvodi otpad, pa se on time uopće ne odvozi, išle u prilog tvrdnji stranke da se naplatom paušalnog iznosa nameću neproporcionalni troškovi u odnosu na volumen otpada koji se proizvodi, odnosno da nije dužna taj iznos platiti.

S obzirom na dvojbenu zakonitost primjene „cijene obvezne minimalne javne usluge“ kao fiksнog paušala u izračunu cijene usluge za odvoz otpada, udruga „Splitski Potrošač“ podnijela je u tom pogledu Ustavnom судu RH 13. srpnja 2017. godine zahtjev za pokretanje postupka za ocjenu sukladnosti Vladine Uredbe s Ustavom, ZOGO i drugim zakonima. Ustavni sud još nije donio odluku po tom pitanju, no možda će ta odluka dati konačni odgovor na pitanje zakonitoga načina obračunavanja cijene usluge odvoza otpada.

Susjedska prava

MARIJAN GRIGIĆ

U današnjem brzom svijetu mnogi ljudi traže spas od tempa koji im nameću svakodnevni stresni poslovi uzrokovani preseljenjem izvan grada, gdje im se otvara prilika kupnje vlastite kuće s okućnicom. Idilična atmosfera koju ljudi zateknu može biti prekinuta problemima sa susjedima. Susjedna zemljišta su zemljišta koja su međusobno faktično povezana, a pravno podijeljena na čestice (parcele) koje mogu biti u vlasništvu različitih osoba. Između vlasnika takvih zemljišta nastaju situacije u kojima su oni međusobno dužni, zbog uzajamnog urednog izvršavanja prava vlasništva, nešto trpjeli, propuštati ili činiti na vlastitoj nekretnini. U travnju 2019. godine nam se javila stranka s problemom u vezi sa susjedom. Naime, susjed je postavio kompost točno uz ogradi zemljišta koje graniči sa strankinim, ispod njena prozora pa su neugodni mirisi iz komposta bili osjetni i u strankinoj kući. Problem je predstavljala i živica koja je bila posaćena uz ogradu, a nije bila uredno održavana, te je prelazila na strankinu stranu. K tome je svaki strankin pokušaj održavanja ograde i živice bio sprječavan. Povrh toga, susjedova djeca su često bila prebučna prilikom organiziranja zabava koje su nerijetko trajale do ranih jutarnjih sati. Stranka je bila u očaju i nije znala što učiniti, sve dok se nije obratila za pravni savjet.

Prema Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, pravo vlasništva kao stvarno pravo na stvari ovlašćuje svoga nositelja da s tom stvari i koristima od nje čini što ga je volja te da svakoga drugoga od toga isključi. Tako je svatko sloboden na svoje zemljištu držati kompost, praviti zabave te posaditi živicu i drugo bilje, kao u gore navedenom primjeru. Međutim, takvo ponašanje vlasnika je podvrgnuto dvama bitnim ograničenjima, a to su da njegovo ponašanje ne smije biti protivno tuđim pravima ni zakonskim ograničenjima te da se vlasnik ne smije služiti svojim pravom s jednim ciljem da drugome šteti ili da mu smeta.

Imisije su fizičke smetnje koje dolaze s jedne nekretnine i ometaju služenje ili korištenje drugom nekretninom. Nitko se ne smije služiti ni koristiti nekretninom tako da na tuđu nekretninu slučajno ili po prirodnim silama dospiju dim, neugodni mirisi, čađa, otpadne vode, potresi, buka i sl., ako su prekomjerni s obzirom na namjenu kakva je primjerena toj nekretnini s obzirom na mjesto i vrijeme.

Izvor: pixabay.com

me, ili izazivaju znatniju štetu, ili su nedopušteni na temelju odredaba posebnoga zakona (prekomjerne posredne imisije). Njihova se dopuštenost procjenjuje od slučaja do slučaja s obzirom na prekomjernost, štetu koju prouzroče te posebne ciljeve. Ako imisije kao što je smrad nisu prekomjerne, susjedova pravna vlast glede nekretnine je ograničena na trpljenje odnosno propuštanje. Ako su pak prekomjerne, ovlašteni je od susjeda odakle one i potječu zahtijevati da otkloni uzroke tih imisija i nadoknadi štetu koju su imisije nанijele te da ubuduće propušta činiti ono što je uzrokovalo nastanak istih dok ne poduzme sve mjere koje su potrebne da onemogući nastanak prekomjernih imisija. Sudbena zaštita od imisija se ostvaruje tužbom vlasnika nekretnine za prestanak uznemiravanja kojom se osim prestanka uznemiravanja i zabrane budućeg uznemiravanja, može zahtijevati i uklanjanje izvora nedopuštenih izvora. U postupku je potrebno dokazati pravo vlasništva na nekretnini te čin uznemiravanja i sprječavanja u izvršenju ovlasti, odnosno da na nekretninu dolazi nedopušteni i prekomjerni smrad.

Glede grana i korijena koje prodiru na susjedno zemljište, susjed ima pravo na samopomoć u vidu da vlasnik iz svojega zemljišta istrgne žile i korijene tuđega drveća i ostaloga raslinja kao i da odsječe grane tuđega drveta i dio debla koje se nalaze u zračnom prostoru iznad njegove nekretnine te da ih zadrži za sebe, ili se pak može služiti tim dijelovima tuđega drveta. Vlasnik zemljišta na koje je prodrla granje njihovim odsijecanjem postaje njihov vlasnik, ali ne može prisiliti susjeda da sam odsječe granje koje su se našle na tuđem prostoru. Samopomoć na koju susjed ima pravo i koja se sastoji u odsijecanju grana treba obaviti obzirno vodeći

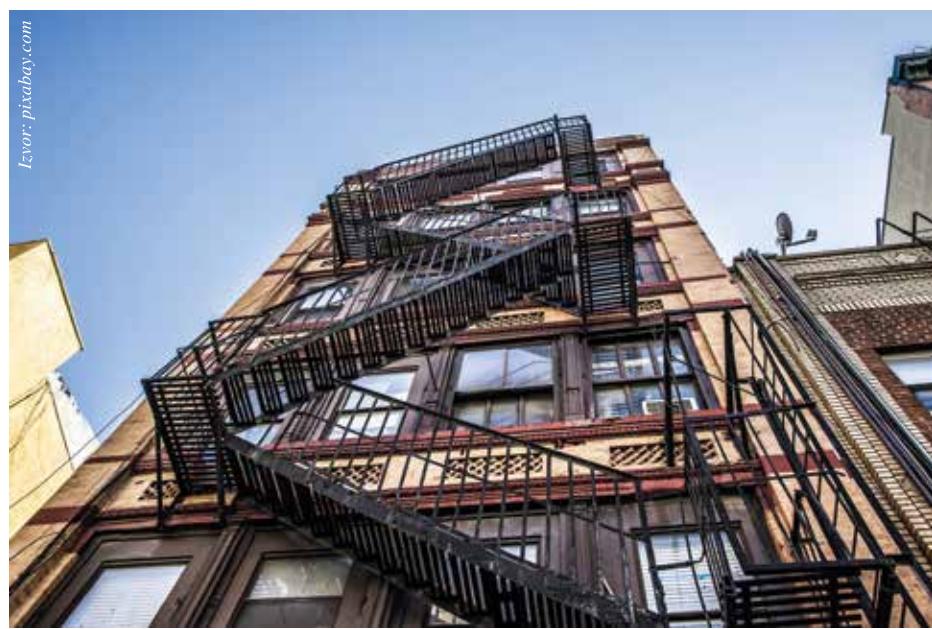
računa o interesima vlasnika susjedne nekretnine, živice. Prije namjeravanog poduzimanja radnji treba i upozoriti vlasnika. Za štetu koju su njegovoj nekretnini prouzročile žile, korijenje ili grane tuđega drveća, a što se ne bi dogodilo da je njihov vlasnik postupao dovoljno obzirno, vlasnik susjednoga zemljišta ima pravo tražiti naknadu. Pravo na naknadu štete se priznaje vrlo restriktivno, s obzirom na to da susjed ima pravo na samopomoć i za nju se odgovara samo ako nisu postojale faktične mogućnosti za sprječavanje štete i ako vlasnik živice nije odgovarao obzirno. Ako susjed ne dopusti da se odsjeku grane živice, a to ni sam ne učini, susjed ima pravo na zaštitu putem tužbe. Radi se o tužbi vlasnika protiv susjeda koji ne želi privući grane na svoje zemljište, a sprječava vlasnika u ostvarivanju njegovih ovlaštenja navedenih prije. Potrebno je dokazati da su pokušane sve ovlaštene radnje i čin sprječavanja u njima te da susjed ne želi ništa poduzeti.

Glede pretjerane buke koja potječe sa susjednog zemljišta, primjenit će se Zakon o prekršajima protiv javnoga reda i mira koji definira prekršajima protiv javnoga reda i mira sva djela kojima se na nedozvoljen način remeti mir, rad ili normalan način života građana, stvara nemir, neraspoloženje ili uznemirenost. Takvo će smetanje prouzročiti glasno reproduciranje glazbe, vika, svađa, lupanje, ali i brojni drugi načini. Od slučaja do slučaja, potrebno je utvrditi postoje li okolnosti koje predstavljaju prekršaj, a posebno intenzitet i trajanje samoga prekršaja. U svim slučajevima kad postoji sumnja da je narušen javni red i mir zaštita se vrši pozivom na broj 192 te traženjem intervencije policije. Policija će, ako utvrdi da postoji sumnja da je počinjen prekršaj, pokrenuti prekršajni progon. Kazne za te prekršaje su uglavnom novčane, a izuzetno kazna zatvora do 30 dana. Uz kazne se mogu odrediti zaštitne mjere.

Nakon navedenih, najčešći problemi među susjedima vezani su uz među. Naime, vlasnikova pravna vlast glede nekretnine je prostorno ograničena na zemljišnu česticu, a njenе granice se označavaju međom. Ako bi međe bile oštećene do te mjere da su neprepoznatljive ili su sporne, granice prostora nad kojim vlasnik ima pravnu vlast postaju nejasne. Vlasniku je u intere-

su da te granice, međe, budu vidljive i poznate kako bi se mogao koristiti svojim ovlaštenjima, ali i kako bi se mogao zaštititi od tuđih smetanja. Problem se rješava zahtjevom suda da međe obnovi ili ispravi u posebnom izvanparničnom postupku. Prema Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima svaki od susjeda ima pravo na takav zahtjev. Sud međe obnavlja ili ispravlja prema katastarskom nacrtu, ako je to moguće, uz suglasnost stranaka. Ako to nije moguće, sud će pokušati postići sporazum stranaka o međi pa postupiti po tom sporazumu. Ako sporazum ne bude moguć, međa se obnavlja prema posljednjem mirnom posjedu ili prema pravičnoj ocjeni. Prilikom donošenja odluke sud je dužan na licu mjesta označiti među međašnim znakovima te se od tog trenutka smatra da vlasništvo postoji do označene međe, a suprotno je dopušteno dokazati. Ako i nakon postupka uređenja međa postoji spor, susjed koji je sudjelovao u postupku uređenja međa može po isteku šest mjeseci od dana pravomoćnosti odluke donesene u postupku dokazivati vlasništvo i zahtijevati da se u skladu s njim označi međa.

Nakon što je uređena međa, potrebno ju je i označiti. Označavanje se vrši ili postavljanjem zajedničke ograde na međi ili ograde na zemljištu jednog od susjeda. Zajednička ograda je suvlasništvo susjeda s obje strane međe te su dužni snositi troškove na jednakе dijelove i solidarno odgovaraju u slučaju nastanka štete. Solidarna odgovornost označava da svaki od suvlasnika ograde odgovara u cijelosti za nastalu štetu iako je iznos naknade štete djeljiv, a svakom suvlasniku pripada pravo da se regresira od drugog suvlasnika u polovici isplaćenog iznosa. S druge strane, ograda koja se nalazi isključivo na nekretnini jednog susjeda je u njegovom isključivom vlasništvu. On ju je dužan, o svom trošku, održavati u dobrom stanju.

Jednostavni postupak stečaja potrošača

KARLA KRMPOTIĆ

Izmjenama Zakona o stečaju potrošača početkom 2019. godine uveden je tzv. jednostavni postupak stečaja potrošača kao jedna od mjera pomoći prezađuženim građanima nad kojima se provodi ovrha na novčanim sredstvima zbog čega im je otežan svakodnevni život. On omogućuje građanima koji su u dugotrajnoj blokadi zbog relativno malih iznosa dugova, uz pomoć Financijske agencije (u nastavku: FINA) i suda, jednostavnijim putem oslobođiti preostalog duga na brz i jednostavan način, pogotovo ako nemaju imovine koja bi se mogla unovčiti.

Postupak se može provesti nad imovinom svake fizičke osobe te obrtnika koji ima zatvoren obrt, ali koji još uvijek ima dugovanja nastala obavljanjem obrta. Da bi se mogao pokrenuti postupak, računi navedenih ovlaštenika na jednostavni stečaj moraju biti blokirani neprekidno duže od tri godine, a iznos glavnice duga ne smije iznositi više od 20.000,00 kuna. Svakom potrošaču koji ispunjava spomenute uvjete službeni poziv dostavlja FINA, koja po službenoj dužnosti pokreće postupak ako se potrošač očituje u roku od 15 dana da je suglasan s provođenjem postupka. Izostanak tog očitovanja tumači se kao pristanak. Potrošač je uz prihvat dužan ispuniti i popis imovine jer će se u suprotnom smatrati da nema imovine iz koje se mogu namirivati njegovi vjerovnici. Važno je napomenuti kako u popisu imovine potrošač ne smije lažno navoditi ili izostavljati podatke. Ako potrošač nije suglasan s pokretanjem postupka, postupak se neće pokrenuti, ali u tom slučaju potrošač i dalje ostaje blokiran. To je moguće, primjerice, ako ima imovinu koju želi samostalno unovčiti po povoljnijim uvjetima kako bi podmirio svoje dugovanje. Jedna od važnih posljedica provođenja jednostavnog stečaja potrošača vidljiva je u postupanju FINA nakon što zaprili rješenje o otvaranju postupka. Naime, od dana primitka rješenja, FINA prestaje izvršavati sve osnove za plaćanje na teret potrošača koje su evidentirane u Očeviđniku. U odnosu na nove osnove koje zaprili tijekom provođenja postupka stečaja potrošača, FINA će iste upisivati u Očeviđnik, međutim neće po njima postupati.

U konkretnom slučaju stranke koja nam se обратila, radi se o situaciji u kojoj je stranka zaprimila poziv na dostavu očitovanja za provedbu jednostavnog postupka stečaja potrošača. Naime, u Očeviđniku redoslijeda osnova za plaćanje (u nastavku: Očeviđnik) na teret strankinih računa i novčanih sredstava evidentirane su neizvršene osnove za plaćanje u iznosu nešto manjem od 9.000,00 kn. Dakle, računi su joj bili blokirani, i to u neprekinutom razdoblju duljem od 5 godina. Budući da su ispunjeni uvjeti za provođenje postupka, FINA je pozvala stranku da se očituje je li suglasna da se nad njezinom imovinom provede jednostavni postupak stečaja potrošača. Budući da se stranka u ostavljenom roku nije očitovala na poziv niti je dostavila popis imovine, smatra se da je dala pristanak. Radi se o vrlo važnoj pretpostavci nužnoj za nastavak postupanja. Dakle, ako se smatra da je potrošač suglasan, FINA u elektroničkom obliku podnosi prijedlog za provedbu postupka nadležnom sudu. Sud potom na e-glasnoj ploči suda objavljuje oglas koji sadržava podatke o potrošaču i popis njegove imovine. Uz to, sud objavljuje poziv svim vjerovnicima potrošača da u roku od 45 dana ospore objavljeni popis imovine i/ili da obavijeste sud o dodatnoj imovini potrošača koja bi se mogla unovčiti, a da ju potrošač nije naveo u popisu.

Prema tome, dužnost je suda utvrditi vrijednost potrošačeve imovine, kao i raspolaganja imovinom koja je potrošač poduzeo u posljedne tri godine prije otvaranja postupka. Ovisno o tome postoji li imovina znatnije vrijednosti, razlikuju se dvije variјatne postupka. Ako se utvrdi da je vrijednost imovine koja bi se mogla unovčiti kao stečajna masa jednaka ili manja od 10.000,00 kuna, sud će donijeti rješenje o otvaranju i zaključenju jednostavnoga postupka stečaja potrošača. Primjerice, u predmetu koji smo rješavali, stranka nije imala nekretnine, a jedini prihod su joj bila primanja na osnovi mirovinskog osiguranja. U takvim okolnostima gdje nema imovine ili je ona neznatne vrijednosti, sud rješenjem oslobođa potrošača od preostalih obveza u odnosu na osnove za plaćanje i u odnosu na vjerovnike o kojima se u postupku odlučivalo. U tom slučaju neće se imenovati povjerenik niti će se određivati razdoblje provjere ponašanja.

S druge strane, ako utvrdi da je vrijednost imovine koja bi se mogla unovčiti veća od 10.000,00 kuna, sud će donijeti rješenje o otvaranju jednostavnog postupka. To znači da potrošač ima vrijedniju imovinu čijom prodajom bi se mogli namiriti vjerovnici. Tražbine vjerovnika o kojima se u ovom postupku odlučuje smatraju se utvrđenima u iznosu u kojem su evidentirane u Očevidniku, odnosno u iznosu u kojem su bile evidentirane, ako su u međuvremenu iz njega brisane. Pritom se drugi vjerovnici i njihove tražbine neće utvrđivati. Ovdje važnu ulogu ima povjerenik kojega imenuje sud. On je dužan u roku od 12 mjeseci od otvaranja postupka unovčiti pokretnine, tražbine, dionice, poslovne udjele, vrijednosne papire i druga imovinska i materijalna prava navedena u popisu imovine ili čije je postojanje utvrdio sud te dobivenim iznosom namirivati vjerovnike. Osim toga, moguća je situacija u kojoj potrošač ima stalna novčana primanja, a da se na njima ne provodi ovrha. U tom slučaju, sud će naložiti potrošaču da u roku od 12 mjeseci uplaćuje na račun suda određeni iznos. Pritom se primjenjuju odgovarajuća pravila ovršnog prava o ograničenjima ovrhe na stalnim novčanim primanjima. Posljedično, pokretnine i prava koja se ne unovče u navedenom roku smatraju se neunovčivom imovinom i ostaju potrošaču. Međutim, važno je za istaknuti da ako potrošač otudi, optereti ili umanji vrijednost pokretnina koje bi trebalo unovčiti, smatrat će se da potrošač nije pošten, te će sud obustaviti postupak. Nadalje, u vrijednost imovine ne uračunava se vrijednost nekretnine, tj. jedina stambena jedinica (stan, kuća). Dakle, u ovoj vrsti postupka, nekretnina potrošača ne može se unovčiti radi namirenja vjerovnika, osim ako se radi o vjerovnicima koji već vode ovršni postupak protiv potrošača i koji ne mogu tražiti promjenu sredstava i predmeta ovrhe. Nakon što se unovči imovina, sud će provjeriti imovinsko stanje potrošača u razdoblju od otvaranja postupka do dana provjere. Ovisno o utvrđenom, sud će obustaviti postupak ili će donijeti rješenje o zaključenju jednostavnog postupka. Dakle, postupak će se obustaviti u sljedećim situacijama:

- potrošač povlači suglasnost za vođenje postupka u roku od 60 dana;

Izvor: pixabay.com

- potrošač u roku od 12 mjeseci ne uplati na račun suda iznos koji mu je sud naložio uplatiti;
- sud utvrdi da je u roku od 12 mjeseci potrošač stekao ili raspolagao imovinom koju nije prijavio суду;
- pokretnine odnosno prava potrošača koja se trebaju unovčiti propadnu, bitno izgube vrijednost, odnosno ne mogu se pronaći ili se utvrdi da nisu postojale na dan otvaranja postupka
- ako se prema odredbama Zakona o stečaju potrošača smatra da je potrošač nepošten.

Ako nisu ispunjeni uvjeti za obustavu, sud će rješenjem zaključiti jednostavni postupak stečaja potrošača bez određivanja razdoblja provjere ponašanja. U tom rješenju sud će oslobođiti potrošača od preostalih obveza u odnosu na osnove i vjerovnike

na koje se postupak odnosio. Nakon što FINA zaprimi rješenje o zaključenju postupka, prestati će provoditi ovrhu nad novčanim sredstvima po osnovama za koje je potrošač oslobođen. Ako su svi vjerovnici obuhvaćeni tom sudskom odlukom o oslobođanju od obveza, to znači potpunu deblokadu računa potrošača. Iznimke predstavljaju tražbine koje su nastale na osnovi zakonske obveze uzdržavanja djece, roditelja i drugih osoba, zatim obveze vraćanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili prekršajem, naknade štete nastale kaznenim djelom ili prekršajem te naknade štete zbog smrti ili teže tjelesne ozljede. U tim slučajevima potrošač se ne može oslobođiti tih obveza.

Zaključno, važno je napomenuti kako je postupak besplatan za potrošača, odnosno potrošač nije dužan platiti sudsku pristojbu. Štoviše, eventualni troškovi povjerenika isplaćuju se iz sredstava državnog proračuna. S obzirom na to da se radi o trajnoj mjeri za pomoć blokiranim građanima, kako koji potrošač bude ispunjavao kriterije za pokretanje postupka, odnosno ovisno o evidentiranim osnovama u Očevidniku te ispunjenju zakonskih prepostavki, FINA će dostavljati pozive o pokretanju jednostavnog postupka stečaja potrošača. Na taj način ostvariti će se svrha i cilj stečaja potrošača, a to je da se građani, čiji su računi dugotrajno blokirani zbog relativno malih iznosa duga, u brzom i jednostavnom postupku oslobođe od obveza.

Zaštićeni najmoprimci

DAVID OŽANIĆ, NIKOLA RAGUŽ

Specifičan institut zaštićenih najmoprimaca, odnosno zaštićene najamnine prvi je put unesen u hrvatski pravni sustav 1996. godine. Danas je uređen Zakonom o najmu stanova, a usmjeren je na rješavanje stambenog pitanja pojedinih socijalno ugroženih grupa. Posebnost tog instituta ogleda se u tome što se najamnina između korisnika stana i vlasnika stana slobodno ne ugovara, već se iznos najamnine određuje po sili zakona, a na temelju posebnih uvjeta i mjerila (opremljenost stana, njegova iskoristivost, platne mogućnosti korisnika stana i slično). Navedeno je rješenje često dovodilo do situacija u kojima je najamnina koju su primali vlasnici stanova manja od troškova pričuve koju su ti vlasnici morali plaćati radi održavanja zgrade, što je dovelo do suprotstavljenih interesa vlasnika stanova s jedne strane, te najmoprimaca s druge strane. Naime, vlasnici su zahtjevali veća vlasnička ovlaštenja i plaćanje većih iznosa najamnine, a najmoprimci adekvatno stambeno zbrinjavanje.

Pravna klinika je u posljednjih nekoliko godina primila više predmeta u kojima su stranke bili vlasnici stanova u kojima borave zaštićeni najmoprimci. Primjerice, stranka je saznala da korisnik njenog stana, koji plaća zaštićenu najamninu, ujedno vlasnik druge nekretnine, te ju je slijedom toga zanimalo ima li takva osoba pravo na status zaštićenog najmoprimca. Zakon predviđa da se ugovor o najmu stana, bilo da se radi o zaštićenoj ili slobodno ugovorenoj najamnini, može otkazati ako se najmodavac ili drugi korisnik stana koriste stonom suprotno zakonu ili ugovoru o najmu. Nadalje, zakonom je predviđeno raskidanje ugovora o najmu stana ako zaštićeni najmoprimac u dijelu stana obavlja poslovnu djelatnost ili ako ima u vlasništvu drugu useljivu kuću ili stan. Zakonom nije propisano koje uvjete kuća ili stan moraju zadovoljavati kako bi ih se smatralo „useljivim“, stoga bi o svakom pojedinačnom slučaju trebao odlučivati sud.

O sličnom pitanju izjasnio se Vrhovni sud Republike Hrvatske u presudi¹ u kojoj je, između ostalog, dao mišljenje kako je raspolaganje dovoljnom novčanom masom izjednačeno sa situacijom u kojoj zaštićeni najmoprimac ima na raspolaganju „drugu useljivu kuću ili stan“. Dakle, ne samo da najmo-

davac može otkazati ugovor o najmu stana ako se najmoprimac koristi stonom suprotno zakonu ili ugovoru, odnosno ako ima na raspolaganju drugu useljivu kuću ili stan, već i ako zaštićeni najmoprimac raspolaže dovoljnim novčanim sredstvima za stjecanje kuće ili stana.

Također, stranku koja se obratila Pravnoj klinici je zanimalo može li tražiti naknadu razlike između tržišne najamnine, koja se uobičajeno isplaćuje za stan tih dimenzija i opremljenosti, i zaštićene najamnine koju je do tada primala. Budući da Zakon o najmu stanova nije predvidio mogućnost naknade razlike tržišne i zaštićene najamnine, u odgovoru stranci usredotočili smo se na pojedina sudska rješenja koja su ostvarena pred domaćim sudovima, ali i pred Europskim sudom za ljudska prava. U poznatom predmetu Statileo protiv Hrvatske², Europski sud za ljudska prava je zauzeo stajalište kako je *na podnositelja zahtjeva kao najmodavca postavljen preveliki pojedinačni financijski teret budući da je morao snositi većinu financijskih i socijalnih troškova stambenog zbrinjavanja zaštićenog najmoprimca i njegove obitelji i da je došlo do miješanja u vlasnička prava podnositelja zahtjeva budući da zaštićeni najam za posljedicu ima niz ograničenja koja onemogućavaju najmodavce u ostvarivanju prava na korištenje njihove imovine*. Sukladno

¹ Rev-448/12-2, od 29. lipnja 2016. godine

² Zahtjev br. 12027/10 od 10. srpnja 2014. godine

Izvor: pixabay.com

navedenoj presudi, Republika Hrvatska morala je nadoknaditi razliku između tržišne i zaštićene najamnine koju je podnositelj zahtjeva primao. Slično mišljenje je zauzeo i Županijski sud u Dubrovniku³ odlučujući o žalbi protiv presude Općinskog građanskog suda u Zagrebu, u kojoj je također presuđeno u korist tužiteljice odnosno najmodavke, te je Republika Hrvatska trebala nadoknaditi razliku između dvije najamnine.

Iako navedene presude ne mogu primjenjivati u svakoj pojedinoj situaciji, stranci je pružena pravna podloga za daljnje postupanje jer je Republika Hrvatska, kao članica Vijeća Europe, pozvana uzimati u obzir sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava. No, hoće li u ovom slučaju stranka uspjeti sa zahtjevima za iseljenje zaštićenog najmoprimca i zahtjevom za nadoknadu razlike tržišne i zaštićene najamnine ovisi kako će sud ocijeniti pojedine navode stranke.

Posljednjim izmjenama Zakona o najmu stanova pokušalo se doći do rješenja problema premalih iznosa zaštićenih najamnina. Naime, zaštićena najamnina koja se isplaćivala za stanove koji su u vlasništvu privatnih osoba od 1. rujna 2018. godine se povećava svakih dvanaest mjeseci za 1,20 puta do

31. kolovoza 2023. godine, kad se institut zaštićene najamnine ukida. Naime, ako je zaštićena najamnina na dan 1. rujna 2018. godine iznosila 100,00 kn, na dan 31. kolovoza 2019. godine taj iznos će biti povećan na 120,00 kn, na dan 31. kolovoza 2020. godine će iznositi 144,00 kn, itd. Takvim promjenama se pokušala postići ravnopravnija raspodjela finansijskog tereta koji snose vlasnici stanova. Nakon 31. kolovoza 2023. godine institut zaštićenih najmoprimaca se ukida te će dotadašnji najmoprimci moći sklopiti novi ugovor o najmu i ugovoriti novi iznos najamnine s privatnim vlasnicima stanova. Ako ne postignu sporazum i ne sklope novi ugovor o najmu, dotadašnji najmoprimci su dužni iseliti iz stana najkasnije do 1. rujna 2023. godine, nakon čega vlasnik stana može pokrenuti sudski postupak za iseljenje. Time nisu potpuno ukinuta sva prava dotadašnjih zaštićenih najmoprimaca jer njima ostaje pravo prvokupa, naravno, u slučaju ako se vlasnik stana odluči prodati stan.

Prilikom zakonskoga normiranja instituta zaštićenih najmoprimaca, zakonodavac se suočio s određenim poteškoćama. Naime, pokušalo se osigurati zaštitu prava vlasništva te osigurati stambeno zbrinjavanje socijalno ugroženih skupina društva. Manjkavost zakona nastojala se ispraviti sudskom praksom te izmjenom zakona, no učinak izmjene treba prepustiti testu vremena.

³ Odluka Gž-935/16, od 22. studenog 2017.

Vrhovni sud: građani koji su konvertirali „švicarce“ u euro imaju pravo zahtijevati utvrđenje ništetnosti pojedinih ugovornih odredbi

TENA ČUPIĆ, MARKO PAVLINIĆ

Banke su krajem 2004. godine stavile u ponudu kredite u švicarskim francima koji su naizgled bili „privlačniji“ od kredita u ostalim valutama, ponajprije eurima, zbog niže kamatne stope. Niža kamatna stopa značila je i nižu mjesecnu ratu kredita, stoga su kredite u „švicarcima“ mogle podizati i osobe koje nisu mogle ostvariti kredit u eurima. Naime, banke su tad većinom tražile da rata kredita ne smije premašiti jednu trećinu primanja. Uz to, korisnici kredita u „švicarcima“ navode kako ih bankari nisu dovoljno upoznali s rizicima podizanja kredita u „švicarcima“, odnosno da ta valuta nije pod kontrolom Hrvatske narodne banke što znači da nisu postojala utvrđena pravila vezana za promjenjivost te valute. Kamate na kredite u „švicarcima“ počele su nekontrolirano rasti 2011. godine što je dovelo do povećanja rata kredita te nemogućnosti redovitog plaćanja rata dijela korisnika kredita.

Slučaj „Franak“ započeo je kada je Hrvatski savez udruga za zaštitu potrošača „Potrošač“ tužio osam banaka - Zagrebačku, Privrednu, Erste i Steiermarkische banku, Raiffeisenbank Austria, Addiko banku (ranije Hypo Aple-Adria-Bank), OTP banku Hrvatske, Splitsku (ranije Societe General - Splitska banka) i Sberbanku (ranije Volksbank). Tužba je podnesena zbog zaštite kolektivnih interesa potrošača koji su podignuli kredit u „švicarcima“. Naime, postavljeno je pitanje valjanosti ugovorne odredbe valutne klauzule kojom se glavnica kredita vezala uz švicarski franak i ugovorne odredbe kojom se ugovarala promjenjivost kamatne stope. Preciznije rečeno, postavilo se pitanje jesu li banke prilikom sklapanja kredita nepošteno ugovorile odredbe o valutnoj klauzuli i promjenjivoj kamatnoj stopi. Prema Zakonu o zaštiti potrošača, pojedina ugovorna odredba je nepošteno ugovorena ako su istodobno ispunjene tri pretpostavke: ako se o njoj nije pojedi-

Izvor: pixabay.com

načno pregovaralo, ako uzrokuje značajnu neravnotežu u pravima i obvezama na štetu potrošača i ako je protivna načelu savjesnosti i poštenja. Posljedica nepoštenosti ugovorne odredbe je njezina ništetnost.

Dana 14. lipnja 2018. godine Visoki trgovački sud¹ potvrdio je presudu Trgovačkog suda² kojom su ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli i promjenjivoj kamatnoj stopi proglašene nepoštenima, a samim time i ništetnima. Banke su zatim zahtijevale od Vrhovnog suda da revizijskom odlukom ukine ili preinaci drugostupansku presudu Visokog trgovačkog suda. Vrhovni sud odbio je revizija banaka³.

U pravomoćno potvrđenoj presudi Trgovačkog suda izražen je stav da se o spornim ugovornim odredbama nije pojedinačno pregovaralo jer su banke ponuđene ugovore o kreditu unaprijed pripremile, pa potrošači nisu imali mogućnost utjecaja na njegov sadržaj. Nadalje, u presudama je izražen i stav kako

¹ Odluka PŽ-6632/2017.

² Odluka P-1401/12 od 4. srpnja 2013.godine.

³ Odluka Rev-2221/2018 od 3. rujna 2019. godine.

je došlo do značajne neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih strana jer su banke sav rizik porasta vrijednosti švicarskog franka prebacile na potrošače. Naposljetku, sudovi su smatrali kako je ispunjenja i treća pretpostavka nepoštenosti ugovorne odredbe – protivnost načelu savjesnosti i poštenja – zato što banke nisu prikladno obrazložile potrošačima što znači valutna klauzula s promjenjivom kamatnom stopom i koji je rizik ugovaranja takve odredbe.

Nakon izmjena i dopuna Zakona o potrošačkom kreditiranju iz 2015. godine, potrošačima je omogućena konverzija kredita. Konverzija se odnosila na sve kredite koju su u otplati ili su na bilo koji način ustupljeni trećoj strani do 30. rujna 2015. godine. Sama konverzija provodila se tako da je početno odobrena glavnica u švicarskim francima pretvorena u eure po tečaju koji je bio primjenjiv na datum uplate kredite. Time se zapravo htio izjednačiti položaj potrošača s kreditom u švicarskim francima s onim položajem u kojem bi bili da su podignuli kredit u eurima.

Procjenjuje se da je u Republici Hrvatskoj oko 55 tisuća građana kredite u „švicarcima“ konvertiralo u euro. Jedna od njih je i stranka koja se obratila Pravnoj Klinici. Stranku je zanimalo odnosi li se pravo zahtijevanja ništetnosti pojedinih odredbi ugovora o kreditu i na korisnike konvertiranih kredita ili to pravo imaju samo korisnici koji nisu konvertirali kredit.

Na strankino pitanje pojedini općinski i županijski sudovi davali su negativan odgovor. Naime, argumentirali su kako su banke i potrošači konverzijom

kredita s valutnom klauzulom u švicarskim francima u kredit s valutnom klauzulom u eurima izmijenili ugovor i glede kamatne stope te da je time, suglasnošću volja stranaka, otklonjena ništetnost ugovorne odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi.

S velikim nestrpljenjem iščekivala se odluka Vrhovnog suda o tom pitanju. Dana 12. veljače 2019. godine Vrhovni sud donio je odluku koja je obvezujuća za sve nižestupanjske sudove.⁴ U odluci se Vrhovni sud nije složio sa stavovima nižestupanjskih sudova koji su smatrali kako korisnici konvertiranih kredita nemaju pravo zahtijevati utvrđenje ništetnosti pojedinih ugovornih odredbi. Naime, prema stajalištu Vrhovnog suda, ništetnost nastupa po samom zakonu i nastaje od samog trenutka sklapanja ugovora pri čemu ništetan ugovor ne postaje valjan ni kad uzrok ništetnosti naknadno nestane. Međutim, važno je napomenuti kako Vrhovni sud svojom odlukom nije ulazio u bit predmeta. Drugim riječima, Vrhovni je sud samo utvrdio kako korisnici konvertiranih kredita imaju pravo dokazivati ništetnost pojedinih ugovornih odredbi. Hoće li korisnici konvertiranih kredita u tome doista uspjeti, pitanje je na koje odgovor mogu dati jedino sudovi u zasebnim postupcima nakon što utvrde sve činjenice i ocijene sve dokaze u svakom pojedinačnom slučaju.

⁴ Odluka Vrhovnog suda Rev-2868/2018.

Ivor: pixabay.com

Slučaj Coman - tko se sve smatra bračnim drugom po europskom pravu?

FRAN MARKO STOJKOVIĆ

Institucije Europske Unije imaju samo one ovlasti koje su im države članice dodijelile Ugovorima, dok nedodijeljene ovlasti zadržavaju države članice za sebe. Uređenje obiteljskopravnih odnosa jedno je od područja u kojem institucije Unije nemaju gotovo nikakve ovlasti. Sukladno tome, između 28 članica Unije danas ne postoji jedinstvena definicija braka, već uređenje tog instituta ovisi o pojedinoj državi. Dok određene zemlje Unije, poput Irske, Njemačke i Finske, svojstvo bračnih drugova priznaju i istospolnim partnerima, druge zemlje, poput Rumunjske, Poljske i Hrvatske, mogućnost sklapanja braka ograničavaju samo na osobe suprotnog spola. Pitanje koga trebamo smatrati sve bračnim drugom došlo je i u fokus Suda Europske unije u presudi 5. lipnja 2018. godine u predmetu „Coman.“

R. A. Coman rumunjski je državljanin koji je 2002. godine u New Yorku upoznao svog partnera, američkog državljanina, R. C. Hamiltona. Nakon pet godina zajedničkog života u New Yorku, Coman se 2010. zapošljava u Bruxelles te tamo sa svojim partnerom iste godine sklapa brak, valjan prema belgijskim zakonima. Nakon što 2012. Coman prestaje raditi u Belgiji, on i Hamilton traže od rumunjskog Inspektorata da ih obavijesti o postupku i uvjetima pod kojima bi Hamilton mogao ostvariti pravo na zakonit boravak u Rumunjskoj s Comanom u razdoblju duljem od tri mjeseca. Pritom se pozivaju na „Direktivu o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravište na području države članice“ u kojoj se navodi da pravo boravka dulje od 3 mjeseca u državi članici Unije mogu ostvariti i članovi obitelji građana Unije, koji nisu državljeni jedne od država članica Unije, ako su u pratinji građanina Unije koji ostvaruje uvjete za boravka dulji od tri mjeseca. Navedena direktiva kao člana obitelji, u smislu te odredbe, navodi prije svega bračnog druga, ali i partnera s kojim građanin Unije ima registriranu zajednicu na temelju zakonodavstva države članice, ako je po zakonodavstvu države članice domaćina registrirana zajednica izjednačena s bračnom zajednicom. Ta druga

opcija za par Coman - Hamilton nije bila primjenjiva jer Rumunjska nije imala propisanu registriранu zajednicu za istospolne partnere izjednačenu s bračnom zajednicom, no prema zakonodavstvu Belgije Hamilton je bio bračni drug Comana te se postavilo pitanje može li kao bračni drug ostvariti ta prava u Rumunjskoj.

Inspektorat je u odgovoru na njihov zahtjev ustvrdio da Hamilton nema pravo na boravka dulji od 3 mjeseca jer je rumunjskim Građanskim zakonikom definirano da je brak dobrovoljna zajednica muškarca i žene te da se istospolni brak zabranjuje, a istospolni brak sklopljen u inozemstvu se ne priznaje. Sukladno tome tvrdili su da se pojам bračnog druga ne može odnositi na Hamiltona.

Nezadovoljni takvim ishodom, Coman i Hamilton podnijeli su tužbu protiv Inspektorata nacionalnom rumunjskom sudu zbog diskriminacije na temelju spolne orientacije. Nacionalni sud je zastao s postupkom jer nije bio siguran u kojem smislu treba tumačiti pojam bračni drug iz Direktive te s ciljem razjašnjenja te nedoumice postavio je prethodno pitanje Sudu Europske unije.

U presudi 5. lipnja 2018. godine Sud Europske unije naglasio je sljedeće:

Prvo, zauzeo je stav da se pojam bračni drug, u smislu navedene Direktive, mora tumačiti široko. Pojam je rodno neutralan te označava osobu koja je s bračnom vezom sjedinjena s drugom osobom. Stoga pojmom su obuhvaćeni i istospolni bračni parovi. Svako drugačije tumačenje pojma ograničavalo bi slobodu kretanja i mogućnost boravka u drugoj državi članici EU građanima Unije i njihovim istospolnim bračnim drugovima. Takvo tumačenje pojma bračni drug bio je zaokret od dotadašnje prakse suda u kojoj je on redovno naglašavao da je uobičajeno da se pojam brak tumači kao zajednica osoba suprotnoga spola.

Uz to, Sud je naglasio da se u članku Direktive, u kojem je definirano tko se sve može smatra članom

Izvor: pixabay.com

obitelji, naglašava da se svojstvo člana obitelji priznaje registriranim partnerima samo ako zakonodavstvo zemlje primateljice ima zakonom uređeno registrirano partnerstvo, dok za bračne drugove nema takvih ograničenja. Sukladno tome ne postoji osnove da se država članica koja nema uređene istospolne brakove pozove na tu činjenicu kako bi uskrtila prava iz Direktive istospolnim bračnim drugovima koji dolaze iz država članica koje imaju ozakonjene istospolne brakove.

Nadalje, kako uređenje institucije braka ne spada u područje u kojem Unija može izvršavati svoje ovlasti, Sud je naglasio da navedeno tumačenje ne utječe na pravo država članica da urede institut braka na način koji smatraju prikladnjima. Obveza država članica da u svrhu omogućavanja slobode kretanja osobe samo priznaju istospolni brak sklopljen u drugoj državi ne utječe na instituciju braka u njihovoj državi koja ostaje definirana nacionalnim pravom.

Ovom presudom Sud je uveo više sigurnosti i izvjesnosti za istospolne bračne drugove država članica, no i otvorio neka daljnja pitanja. Sud je ograničio svoje tumačenje samo na pojам bračnog druga iznesen u navedenoj direktivi ne ulazeći u pitanje kako se taj pojам treba tumačiti u ostatku europskih propisa. Trenutno je samo nesporno da države koje nemaju ozakonjene istospolne brakove moraju

priznati prava iz ove direktive istospolnim bračnim drugovima koji su brak sklopili u jednoj od država članica Unije, no razna pitanja ostaju otvorena: primjenjuje li institucije država članica koje nemaju ozakonjene istospolne brakove nju na istospolne brakove svojih državljana sklopljene u inozemstvu? Trebaju li tada tumačiti pojam bračnog druga ili braka u skladu sa svojim zakonodavstvom ili se prikloniti ovome tumačenju suda? Sud će u svojim dalnjim tumačenjima europskog prava vjerojatno odgovoriti i na ta pitanja, no nedvojbeno je da su Coman i Hamilton otvorili vrata izjednačavanju prava svih bračnih drugova unutar Unije.

Za Hrvatsku državu ova presuda ne donosi mnogo promjena. U Hrvatskoj, iako je brak definiran kao zajednica muškarca i žene, već postoji sistem kojim se istospolni brakovi sklopljeni u inozemstvu priznaju i na našem teritoriju. Za hrvatske državljanke s druge strane, one koji su sklopili istospolni brak u jednoj od država članica, ova presuda otvara mogućnost da ostvaruju svoja prava iz navedenih direktive kao bračni parovi kada zajedno odlaze raditi i živjeti u neku od država članica koje nemaju ozakonjene istospolne brakove, a čak niti istospolna partnerstva. Time je barem za dio istospolnih hrvatskih partnera postignut veći stupanj sigurnost i izvjesnosti unutar EU.

Suradnja Grupe za zaštitu prava radnika i Baze za radničku inicijativu i demokratizaciju

HANA JANIŠKA

Pravna klinika Pravnog fakulteta u Zagrebu iz godine u godinu predano radi na uspostavljanju suradnji s različitim partnerskim organizacijama. Na taj način, razvijaju se partnerski odnosi s važnim akterima u društvu te se doprinosi jačanju uloge Pravne klinike kao pružatelja besplatne pravne pomoći.

Tijekom 2018. godine, Grupa za zaštitu prava radnika započela je pregovore o suradnji s predstavnicima Baze za radničku inicijativu i demokratizaciju. To je rezultiralo potpisivanjem Sporazuma o suradnji kojim su utvrđeni okviri suradnje te uredena međusobna prava i obveze. Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju (u nastavku: BRID) je udruga osnovana 2012. godine. Bavi se zaštitom radničkih prava te promicanjem demokratskog procesa odlučivanja i ekonomske demokracije među radnicima. Organizacija je usmjerena na istraživački, edukativni, medijski i terenski rad koji obuhvaća pisanje autorskih tekstova, razgovore sa sindikatima, organiziranje sindikalnih škola te radionica i tribina o organizacijskim, pravnim, medijskim i ekonomskim aspektima radničkog organiziranja. Također, rad obuhvaća proizvodnju dokumentarnih i reporterskih priloga o pozitivnim primjerima radničkih akcija kao i o aktualnim zbijanjima te rad na terenu u suradnji sa sindikatima s ciljem stjecanja uvida u konkretne probleme na razini poduzeća i djelatnosti¹.

Cilj suradnje s BRID-om je kroz izravno i aktivno sudjelovanje omogućiti kliničarima stjecanje neposrednog iskustva o funkciranju pravnih instituta u njihovom socijalnom kontekstu, produbljivanje znanja o primjeni pravnih pravila u praksi te stjecanje praktičnih vještina. Tijekom 2018. i 2019. godine održano je nekoliko sastanaka predstavnika BRID-a i kliničara Grupe za zaštitu prava radnika kroz koje su definirani detalji surađivanja te izložene ideje za buduće zajedničke projekte. Dogovo-

reno je da će se suradnja ostvarivati kroz različite oblike koji uključuju rad studenata na rješavanju konkretnih predmeta s kojima se radnici obraćaju BRID-u za pomoć. Na taj način rad Pravne klinike i BRID-a učinit će se vidljivijim i pristupačnijim zainteresiranoj javnosti te će pridonijeti sustavu pružanja besplatne pravne pomoći i podizanju razine zaštite prava radnika u Republici Hrvatskoj. Nadalje, dogovoren je da će kliničari Radne grupe raditi na povremenoj izradi i objavi članaka na web portalu *Radnička prava*² vezano uz aktualnu tematiku iz područja radnog prava. Slijedom toga, kliničari su izradili radove o različitim institutima Zakona o radu te obradili goruće probleme s kojima se radnici svakodnevno susreću. Primaran cilj radova je educirati radnike o njihovima pravima i obvezama, izložiti im načine zaštite te ukazati na rješenja koja donosi sudska praksa u sličnim slučajevima. Kako bi se čitateljima web portala najavila novouspostavljena suradnja, objavljen je i članak u kojem je predstavljen rad Pravne klinike u Zagrebu s naglaskom na Grupu za zaštitu prava radnika. U članku su navedene i informacije o načinu obraćanja Pravnoj klinici, kako bi se dodatno proširio glas o djelatnostima klinike te radnicima olakšao pristup primarnoj besplatnoj pravnoj pomoći.

Suradnja Pravne Klinike i BRID-a također se odnosi i na razmjenu promotivnih materijala i brošura, uslijed čega su predstavnicima BRID-a uručeni primjerci časopisa „Pro bono“. U svrhu edukacije, kao daljnji oblik suradnje, predviđeno je snimanje edukativnih video uradaka kao i izrada priručnika o pravima radnika, sve s ciljem podizanja razine svjesnosti o mogućnostima i načinu zaštite radničkih prava.

Nadalje, Sporazumom o suradnji predviđeno je organiziranje interaktivnih predavanja i radionica koje će održavati pravni stručnjaci i članovi sindikata s kojima BRID surađuje. Svrha takvih doga-

¹ Izvor: web stranica Baze za radničku inicijativu i demokratizaciju, <http://brid.coop/>

² Izvor: web portal Radnička prava, <http://radnickaprava.org/>

đanja je pružiti kliničarima priliku da iz prve ruke doznaju više o pravnoj praksi te aktualnim problemima radnika. Stoga su u prosincu 2018. godine održane „Konzultacije s mlađim stručnjacima“ na kojima je sudjelovala i kliničarka Grupe za zaštitu prava radnika. Radilo se o projektu koji je BRID provodio zajedno s Mrežom mlađih Hrvatske tijekom kojeg su se prikupljala iskustva mlađih radnika i radnica u sektorima građevine, medija i turizma koji su ulazili na tržište rada posljednjih 10 godina. Cilj događaja bio je prezentirati rezultate projektnog istraživanja kroz fokus skupine – prikupile su se povratne informacije te se iznjedrila podloga za kreiranje prijedloga za izmjene radnog zakonodavstva.

U ožujku 2019. godine u prostorijama Pravne klinike održano je predavanje Siniše Miličića, predsjednika Regionalnog industrijskog sindikata. U

izlaganju je analizirano mnoštvo instituta vezanih uz radnička prava, a najveći naglasak bio je na prenošenju praktičnih iskustava iz svakodnevnog sindikalnog rada. Kroz izrazito zanimljivo i poučno predavanje, pokrenula se i rasprava o izazovima obračuna plaće, prekovremenih sati, prijavama Državnom inspektoratu, pravu na štrajk i osvrt na samo članstvo u sindikatu. Također se raspravljalo o pregovorima pri sklapanju kolektivnih ugovora, njihovom važenju i primjeni, zatim poslovima sindikalnog povjerenika i predstavnika kao i općenito o ulozi sindikata u zaštiti prava radnika.

Iz svega navedenog može se zaključiti kako je Pravna klinika uspostavila novu značajnu suradnju s BRID-om te da će zajedničkim snagama nastaviti raditi na edukaciji radnika, podizanju svijesti o njihovim pravima, pružanju besplatne pravne pomoći i zaštiti radničkih prava.

Izvor: pixabay.com

Ostali projekti i aktivnosti

Konferencija *Public and Private Justice – PPJ 2019.*

TENA ČUPIĆ

Četrnaesta po redu, međunarodna *Public and Private Justice* konferencija pod nazivom *Class Actions - The Holy Grail for (European) Civil Procedure?* održana je od 27. do 31. svibnja 2019. godine u Dubrovniku. Konferencija je održana pod pokroviteljstvom Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Ministarstva znanosti i obrazovanja te Sveučilišta u Maastrichtu, a u organizaciji Katedre za građansko procesno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu. Osim brojnih hrvatskih i europskih stručnjaka, konferenciji su prisustvovali i stručnjaci iz Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, Kine, Brazila i Južnoafričke Republike. Kroz pet dana konferencije otvorila su se brojna pitanja i problemi u području kolektivne tužbe.

Svakako najzanimljiviji dio bila je usporedba instituta kolektivne tužbe između Sjedinjenih Američkih Država i europskih zemalja. SAD su poslužile

kao svojevrstan primjer europskim zemljama, no u Europi institut kolektivne tužbe nije posvuda jednako razvijen zbog razlike u pravnim sustavima. Među europskim zemljama, Nizozemska za sad prednjači u broju podnesenih kolektivnih tužbi.

Zadnji dan konferencije bio je rezerviran za razmjenu kliničkih iskustava i dobrih praksi, no i prilika za raspravu o izazovima s kojima se studenti susreću u svojem radu. Pravnu kliniku Sveučilišta u Zagrebu predstavljali su studenti Lucia Ikić, Ana Kaić, Suzana Poljak, Domagoj Zidarević i Tena Čupić koji su izradili i održali prezentaciju o načinu rada Klinike. Ostale pravne klinike predstavili su studenti klinika University of Oslo, Northumbria University, Europa-Institut Saarbrücken, Pravne klinike Sveučilišta u Splitu te Pravne klinike „Osišek Pro Bono“. Nakon prezentacija predstavljeno je natjecanje Brown Mosten International Client Con-

Otvaranje konferencije

sultation Competition te su studenti imali priliku okušati se u simulaciji samog natjecanja.

U sklopu konferencije organiziran je i izlet u Bosnu i Hercegovinu gdje su sudionici konferencije, uz međusobno upoznavanje i druženje, imali priliku posjetiti špilju Vjetrenicu smještenu u Popovom polju.

Na samom kraju, profesor Alan Uzelac, glavni organizator konferencije, njavio je kako će tema iduće, petnaeste po redu, konferencije biti tehnologija i pravo, područje koje je iznimno aktualno za

raspravu i razmjenu iskustava među pravnim stručnjacima, posjetiteljima ove konferencije.

Nakon sudjelovanja na konferenciji u Dubrovniku, profesorica građanskog procesnog prava na Sveučilištu u Pekingu, Yulin Fu posjetila je prostorije Pravne klinike. Prisustvovala je na dežurstvu Grupe za zaštitu prava pacijenata na kojem su je kliničari i vodstvo Klinike upoznali s načinom rada i izazovima s kojima se susreću u svome djelovanju. Profesorici Fu predstavljena je i statistika rada Klinike, projekt Vanjskih klinika te bilten Pro bono.

Sudionici konferencije ispred Inter University Center, Dubrovnik

Studenti kliničari na Srđu

Sudionici konferencije ispred špilje Vjetrenica

Vodstvo pravne klinike i studenti kliničari

Ivor: Dino Paušić

Ivor: Dino Paušić

Posjet profesorice Yulin Fu Pravnoj klinici

Brown Mosten Moot Court: International Client Consultation Competition

ANJA VRUČINA, FRAN ALFIREVIĆ

BM ICCC međunarodno je natjecanje za studente pravnih fakulteta, u pravnom savjetovanju stranaka, pokrenuto još 1969. godine od strane Louisa Browna. Natjecanje je privuklo pažnju Američke odvjetničke komore (American Bar Association - ABA) te su 1972. osnovali natjecanje, a 1985. ono se počelo odvijati na međunarodnoj razini. Druga osoba čije ime natjecanje nosi je Forrest Mosten, jedan od istaknutijih članova ABA-e i čovjek koji je svojim dvadesetpetogodišnjim predsjedanjem BM ICCC-u uvelike pridonio priznanju i razvoju ovoga natjecanja.

Kroz godine, BM ICCC etabrirao se kao jedan od poznatijih i prestižnijih Moot Court natjecanja,

posebice u anglo-saksonском правном krugu. Na natjecanju su sudjelovali studenti iz brojnih krajeva svijeta: Australije, Bangladeša, Belgije, Kambodže, Kanade, Kine, Hrvatske, Engleske, Walesa, Irske, Finske, Gruzije, Njemačke, Hong Konga, Indije, Indonezije, Irana, Jamajke, Kenije, Malezije, Meksika, Brazila, Nizozemske, Nigerije, Novog Zelanda, Sjeverne Irske, Poljske, Puerto Rica, Rusije, Ukrajine, Singapura, Škotske, Šri Lanke, Turske i dakako SAD-a. Osim studenata, natjecanje privlači djelatnike svjetskih sveučilišta i pravne praktičare iz svih dijelova svijeta koji sudjeluju, bilo kao suci, bilo kao mentori svojim studentima koji sudjeluju na natjecanju.

Izvor fotografija: *The Law School - Law Society of Ireland* facebook page

FORMA NATJECANJA

Svrha ovog natjecanja je pružiti studentima mogućnost da razvijaju svoje sposobnosti provođenja intervjuja sa strankom, što većina studenata nema priku naučiti u redovnom kurikulumu svojih sveučilišta. Radi se o neophodnoj vještini, tzv. *soft skillu*, za sve pravnike, a posebice one koji imaju ambiciju baviti se odvjetništvom. Neminovno je da će pravni stručnjak u nekom trenutku u svojoj karijeri morati razgovarati sa strankom koja možda nije upućena u pravne segmente i dobiti od nje pravno relevantne informacije. Kako prosječna osoba ne može znati koje su informacije pravniku potrebne, lako dolazi do situacije u kojoj se stranka i pravnik ne razumiju dovoljno dobro. Zadatak pravnika je da uspostavi odnos povjerljivosti sa strankom, svojim pitanjima ju navede da mu kaže relevantne informacije kako bi pravnik na temelju toga pokušao postići cilj koji stranka želi. Studenti uključeni u rad Pravne Klinike u Zagrebu su u određenoj prednost pred nekim svojim kolegama budući da se tjedno susreću s različitim strankama i s njima provode intervjuje. Ipak, BM ICCC provođenje intervjuja sa strankama podiže na višu razinu. Natjecatelji u paru provode intervju koji traje 45 minuta sa strankom i pritom moraju obratiti pažnju na sastavne dijelove koji se traže u natjecanju:

1. Uvod

Natjecatelji trebaju uspostaviti profesionalni odnos sa strankom; upoznati se, razmijeniti relevantne poslovne informacije, objasniti neke specifičnosti razgovora s odvjetnikom poput povjerljivosti i sukoba interesa i konačno, strukturu naknade za svoje usluge. Općenito, trebalo bi stvoriti ugodnu atmosferu i uspostaviti povjerljiv odnos sa strankom, ali i zadržati sve na profesionalnoj razini.

2. Istraživanje činjenica

Kako je već izneseno, većina stranaka obično nema spoznaju o tome koje su točno činjenice relevantne za rješavanje njihova predmeta. S jedne strane, neke stranke nemaju povjerenja te oklijevaju pri otkrivanju bilo kakvih informacija. S druge strane, neke stranke su toliko pričljive da ne dopuštaju natjecateljima da vladaju intervjuom, pa se lako može dogoditi da intervju iz dijaloga postane monolog. Zadatak natjecatelja je da prije svega kontroliraju tijek razgovora te da preciznim pitanjima potpuno i točno, a što je efikasnije moguće, saznaju sve bitne informacije. Također, natjecatelji trebaju obratiti pozornost da ne navode stranke na odgovor te da ne donose sami zaključke bez da ih prethodno provjere sa strankom.

Izvor fotografija: The Law School - Law Society of Ireland facebook page

3. Sumacija činjeničnoga stanja

Kada završe s prethodnim dijelom, natjecatelji trebaju sumirati činjenični supstrat predmeta, da kles posložiti strankine odgovore na svoja pitanja u koherentnu i sažetu cjelinu, pritom ponavljajući to stranci da budu sigurni kako su sve obuhvatili i dobro razumjeli.

4. Definiranje ciljeva

Zamka je u tome da natjecatelji ne smiju navodili stranku na odgovor. Potrebno je ispitati što stranka točno želi postići odnosno koji je za nju najprihvativiji ishod. Ako stranka želi postići više stvari, potrebno je razlučiti što joj je više, a što manje bitno i postoji li neki ishod koji pod svaku cijenu želi izbjegći.

5. Pravna analiza i pravni savjet

S obzirom na to da su utvrdili ciljeve stranke, natjecatelji trebaju analizirati strankinu cjelokupnu pravnu situaciju i objasniti joj što se već dogodilo u pravnom smislu. Potom, natjecatelji trebaju razraditi nekoliko mogućnosti kako stranka može ostvariti svoj cilj te joj pomno objasniti koje bi bile prednosti i mane svake od tih opcija. Natjecatelji trebaju biti objektivni i dozvoliti stranci da formira svoje mišljenje o svakom mogućem koraku postupanja. Također, natjecatelji moraju biti realni i moraju objasniti stranci, ako je to slučaj, da ona svoj cilj ne može postići, a ne smiju joj ulijevati lažnu nadu samo kako bi stranka bila zadovoljna. Ako stranka ima određeni cilj, neovisno o tome može li se on ili ne može postići, a postoji okolnost koje stranka nije svjesna, natjecatelji trebaju stranku upozoriti i na tu okolnost te ju upoznati s njenim mogućnostima s obzirom na tu okolnost. Primjerice, stranka nije svjesna da je pribavljanjem određene imovinske kloristi počinila kazneno djelo. Stranku zanima kako može darovati tu imovinu trećoj osobi. Natjecatelji se ne smiju zadovoljiti samo time da stranci objasne što je darovanje nego trebaju jednako pridati pažnju počinjenom kaznenom djelu i posljedicama koje ono ima za stranku.

6. Izbor opcija

Na temelju izložene pravne analize, natjecatelji trebaju pomoći stranci da informirano odabere opciju koja joj najviše odgovara, odnosno koja je najprikladnija za ostvarenje njenih ciljeva. Pri tome, ne

donose natjecatelji odluku umjesto stranke i ne nameću joj svoj izbor, već joj pokušavaju objektivno razložiti koja je opcija najbolja i zašto, a stranka odabire kako dalje želi postupiti.

7. Zaključenje intervjuja

Ako i kada se stranka odluči za određenu opciju, natjecatelji joj ukratko objašnjavaju daljni tijek zbivanja; što stranka može očekivati, kada i kako. Ako je potrebno da stranka još nešto učini (doneće dokumentaciju i sl.), to joj je potrebno napomenuti. Natjecatelji objašnjavaju stranci koje korake će poduzeti, a ako je stranka neodlučna, natjecatelji ne smiju inzistirati da ih angažira, nego ju informirati zašto bi za nju bilo povoljno da potpiše punomoć te je potaknuti da sama doneće tu odluku. Ponekad neće ni biti nužno da stranka poduzima radnje uz pomoć pravnoga savjetnika te ju se može uputiti da radnje učini sama ili, ako ispunjava pretpostavke, uz besplatnu pravnu pomoć. Nakon što sve definiraju sa strankom, zaključuje se razgovor uz ispraćaj.

8. Završetak

Nakon završetka intervjuja, natjecatelji trebaju završiti natjecanje na način da reflektiraju o obavljenom razgovoru. Mogu komentirati samu stranku, tijek razgovora i opcije koje su stranci izložili. Ako smatraju da su nešto pogrešno učinili, to mogu napomenuti i predložiti kako bi to mogli popraviti i sl. Natjecatelji mogu izvršiti i podjelu posla ako ga ima i potom zaključiti razgovor.

BM ICCC 2019.

Ovogodišnje natjecanje održano je u Dublinu, između 3. i 7. travnja 2019. godine. Tema natjecanja bila je iz područja kaznenog prava: krađa, utaja, pronevjera i razbojništvo, a ukupno je sudjelovalo 20 ekipa, od kojih su hrvatski predstavnici osvojili 12 mjesto. Kao i za svaki Moot Court, pripreme su bile intenzivne i dugotrajne, a odluka o tome tko će na kraju sudjelovati na međunarodnoj razini donesena je postepeno, uz prethodna dva eliminacijska kruga na nacionalnoj razini. Natjecatelji su se pripremali pod vodstvom asistenta Juraja Brozovića koji je ovo natjecanje inaugurirao na zagrebačkom Pravnom fakultetu. Uz to je i predstavnik Hrvatske u Odboru BM ICCC-a, a veliki doprinos priprema za natjecanje dala je i prošlogodišnja natjecateljica Suzana Poljak.

Pravna klinika u Francuskoj

EMMA JALLOUL

Ideja pravne klinike nastaje početkom dvadesetoga stoljeća u Sjedinjenim Američkim Državama, 1904. godine na Sveučilište Denver, a ozbiljnije je zaživjela nakon 2. svjetskog rata. Prva pravna klinika u Francuskoj nastaje krajem osamdesetih godina dvadesetoga stoljeća, a jedna od prvih pravnih klinika utemeljena je na Pravnom fakultetu u Grenobleu. Tijekom godina, ostala sveučilišta počela su osnivati svoje Pravne klinike pa se trenutno besplatna pravna pomoć može naći na dvadeset sveučilišta u Francuskoj.

Izvješće radne skupine o pravnom obrazovanju u Francuskoj iz 2007. godine (Truchet report¹) navodi kako je potrebno uvesti više edukacije putem pravnih klinika te promijeniti fokus od apstraktnih učenja prema konkretnijim i primjenjivijim u praksi. Od tog izvješća, ovakav oblik obrazovanja je predviđen na nekoliko sveučilišta, no usprkos svemu, Francuska se ne može mjeriti s radom pravnih klinika u SAD-u ili Kanadi.

Po čemu je francuska pravna klinika drugačija od ostalih?

Bez obzira na to što je ovakva vrsta pružanja pravne pomoći nešto novo, razvoj pravnih klinika u Francuskoj treba biti važan za svaku regiju Francuske. Ovaj se koncept može naći ili na Sveučilištu Caen (sjeverozapadna Francuska) ili Perpignana (južno od Francuske) ili Bordeauxa i Lillea te konačno, u Parizu, gdje su brojna sveučilišta također razvila pravne klinike, čak i Otok Reunion.

Štoviše, raznolikost specijaliziranih područja prava koje nude klinike je zaista velika. Pravne klinike mogu biti specijalizirane ili imati specijalizirane uredi u područjima kao što su upravno pravo, građansko pravo, poslovno pravo, potrošačko pravo, zdravstveno pravo, pravo osiguranja, radno pravo; a sa svakim od navedenih područja pojedinac se tijekom života može susresti. Neke druge pravne klinike osiguravaju pravnu pomoć u više određenim područjima kao što su pravo okoliša, azil, osobe s invaliditetom ili ranjive skupine. Ova raznolikost pokazuje volju kliničara da ponude jednak pristup pravu svakom pojedincu, bez obzira na sve ostale okolnosti.

Izvor: pixabay.com

Izvan navedenih polja, raznolikost se može vidjeti i kroz oblik pravnih klinika. Neke pravne klinike se održavaju u nekim određenim organizacijama. Na primjer, Ecole de Formation professionnelle des Barreaux (sud za žalbe u Parizu) je škola za pripremu pravosudnog ispita i ima svoju pravnu kliniku koja okuplja studente koji pripremaju pravosudni ispit nakon kojeg će postati odvjetnici. Neke su druge klinike više orientirane na akademsku pomoć svojim članovima primjerice na Sveučilištu u Caenu unutar Centra de Recherche sur les Droits Fondamentaux et les Evolutions du Droit (CRDFED), istraživačkom centru o temeljnim pravima i razvoju pravnoga sustava. To pokazuje da sve ovisi o željenom usmjerenju. Konačno, može se istaknuti još jedan model pravne klinike na Sveučilištu Paris 1 Panthéon-Sorbonne koju vode studenti.

¹ <https://ancmsp.com/enseignement-juridique-rapport>

Clinique juridique de Paris (službene facebook stranice)

Glavne zadaće i rad kliničara: Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne

Pravna klinika Sveučilišta Sorbonne neprofitna je udruga stvorena 2015. godine na inicijativu studenata prava čija su dva glavna cilja bila promicati pristup pravu za građane i omogućiti praktičniji pristup pravu. Kao što je već rečeno, posebnost je u tome što je vode studenti, ali i njezina neovisnost također omogućuje suradnju s akademskom i profesionalnom zajednicom. Sastavljena je od deset specijaliziranih odjela u različitim područjima prava; postoji opći odjel koji se bavi slučajevima koji se ne uklapaju niti u jedno drugo posebno područje. Pravne informacije pružaju se na dva različita načina, od strane svakog odjela, vođenog od strane predsjednika i njegovog tima kliničara.

Prvo, podnositelji zahtjeva mogu provjeriti stanje svojih slučajeva na web stranici klinike. Predsjednik dodjeljuje slučaj odgovarajućem odjelu i timu kliničara koji slučaj obrađuju pod odgovornošću i nadzoru mentora, a mentor je iskusniji student prava. Neki slučajevi mogu zahtijevati savjete iz ra-

zličitih pravnih područja te je moguća kooperacija između različitih odjela kako bi donijeli najbolje moguće rješenje. Zatim, pravnik ili profesor sa Sveučilišta ispravlja i provjerava najvažnija pravna pitanja kako bi se izbjegla očita pogreška u primjeni prava. Naposljetku, dogovara se sastanak sa strankom na kojem se prezentira pravno mišljenje.

Službeno radno vrijeme klinike je utorkom i petkom u gradskoj vijećnici 5. okruga u Parizu gdje podnositelji mogu doći i postaviti svoja pravna pitanja izravno studentima. Godine 2018. pravna klinika Sveučilišta Sorbonne obradila je dvjesto slučajeva. Da bi dovršila svoj drugi cilj, udruga također organizira radionice za svoje članove. Radionice mogu biti opće ili više orientirane na poseban problem i uključivati samo neke odjele klinike. Stoga su neki profesionalci pozvani održati govor o posebnostima njihovih područja. Primjerice, odvjetnik s iskustvom u socijalnom pravu može održati govor o nekim točkama ugovora o radu. Na taj se način studenti suočavaju s praktičnim specifičnostima prava koja nisu proučavana na predavanjima.

LLN Juris Club (Belgija)

JUSTINE DELLA FAILLE

U ovome tekstu usporedit ćemo dva sustava pravne pomoći organizirana od strane studenata prava iz dvije različite zemlje. Usredotočit ćemo se na *Juris Club* u Louvainu - La - Neuve, Belgija i pokušati identificirati sličnosti i razlike s Pravnom klinikom u Zagrebu, Hrvatska.

Pravna klinika je organizacijska jedinica Pravnog fakulteta osnovana 2010. godine, a Klub Juris osnovan je 2016. godine. Kliniku je osnovalo desetak studenata prava sa Sveučilišta Louvain - La - Neuve u Belgiji. Za razliku od Pravne klinike, Juris klub nije dio Pravnog fakulteta već je samostalan pravni subjekt. Međutim, Pravni klub surađuje blisko s Fakultetom prilikom organiziranja događaja izvan organizacije kao što su konferencije ili radionice. Danas u ovoj organizaciji sudjeluje više od četrdeset motiviranih i talentiranih studenata. U Pravnom klubu, ali i u zagrebačkoj Pravnoj klinici sudjeluju studenti isključivo na dobrovoljnoj osnovi.

Dva glavna cilja Pravnog kluba, kao i Pravne klinike, su učiniti pravosuđe dostupnijim, a studentima dati praktična iskustva. Osim socijalne svrhe kojom su vođene obje organizacije, učenje na temelju iskustva je još jedno obilježje rada obje organizacije. Uistinu, *na početku Pravna klinika je zamišljena kao eksperimentalan oblik nastave u koji su bili uključeni studenti, asistenti te niz profesora Pravnog fakulteta u Zagrebu.*¹ Pravni klub je nastao na isti način. Polazeći od prepostavke da studenti prava nisu imali dovoljno prakse, ideja je bila pripremiti ih za pravnu struku dopuštajući im da se bave stvarnim slučajevima.

Studenti Pravnog kluba, jednakojako kao i studenti zagrebačke Pravne klinike nemaju pravo zastupati stranke pred sudom. Umjesto toga, mogu pružiti pravni savjet, općenite pravne informacije i pomoći u izradi dokumenata za uporabu u postupcima. Slučajevi u Pravnom klubu su vođeni samostalno i kolektivno kao i u zagrebačkoj Pravnoj klinici.

Svatko tko želi stupiti u kontakt s Pravnim klubom mora prvo ispuniti kontakt formu na internetu. Naužalost, Pravni klub još uvijek nema vlastite urede. Nakon primitka zahtjeva, tim koji okuplja tri do četiri studenta surađuje s *nositeljem slučaja*. Ako

Izvor: pixabay.com

je cijeli tim angažiran na sadržaju slučaja, nositelj slučaja komunicira s klijentom. *Nositelj slučaja* je u stalnoj komunikaciji s klijentom kako bi razumio očekivanja i pokušao ih ostvariti na najprikladniji način. Zanimljivo je da Pravni klub koristi internetsku aplikaciju *Slack* kao sredstvo komunikacije. Svaka datoteka je tako prenesena na ovu platformu, a to omogućuje bolji timski rad. Zatim, odgovorni student mora kontaktirati klijenta kako bi dogovorio sastanak i pripremio ponudu o suradnji. Zapravo, ponuđena pravna usluga nije potpuno besplatna, a o tome više u nastavku teksta. Nakon toga dolazi rješenje slučaja u obliku nacrta dokumenta s odgovorom na predloženi problem. Taj dokument sadrži detaljan opis opažanja, savjeta i bilješki na inicijalni zahtjev. Konačno, dokument je predložen svim članovima organizacije na odobrenje i poslan klijentu uz račun.

Da biste kontaktirali Pravnu kliniku, moguće je koristiti internet obrazac. No, suprotno od Pravnog

¹ <http://klinika.pravo.unizg.hr/law-clinic-zagreb>

Izvor: LLN Juris Club facebook page

kluba, klijenti Pravne klinike mogu osobno posjetiti prostore Klinike. Osoba koja primi poziv upisuje sve podatke o kontaktu i specifičnosti slučaja. Sljedeći korak je odluka o prihvaćanju slučaja. Ako je slučaj prihvaćen, prosjeđuje se studentu. Svi studenti su posebno organizirani u grupe koje su specijalizirane prema različitim područjima prava. Nakon što je analiza slučaja dovršena i radna skupina kliničara se složi sa sadržajem pravnog mišljenja, ono se prosjeđuje klijentu. Klijent je obavešten o mjerama koje su poduzete za rješavanje njegova slučaja, o relevantnim odlukama i donesenim zaključcima od strane Klinike.

Dakle, metode rada su vrlo slične u obje klinike, ali studenti Pravnog kluba nisu organizirani u grupe specijalizirane za određena pravna područja. Štoviše, od svakog studenta Pravnog kluba očekuje se da radi na bilo kojoj temi. To omogućava studentima da steknu znanja iz različitih područja.

Kao što je već rečeno, pravni savjet koji pruža Pravni klub je u načelu naplaćen (neovisno što se radi o niskoj cijeni). To je glavna razlika u odnosu na Pravnu kliniku gdje je pravna pomoć potpuno besplatna. Međutim, kao i u Zagrebu, savjetnici su volonteri. Zarađeni novac se isključivo koristi za pokrivanje različitih troškova i potreba organizacije. Isplata za osiguranje od odgovornosti ili financiranje različitih formacija samo su neki primjeri troškova.

Glavna svrha Pravnog kluba je pružiti pravnu pomoći koja je dostupna svima. Cijene su, upravo

zbog toga, vrlo pristupačne. Na primjer, student će morati izdvojiti pet eura za savjet. Ostale osobe će izdvojiti deset eura po satu. Iako organizacija dobiva malu naknadu, organizacija pomaže ljudima koji nemaju sredstava za konzultacije s odvjetnikom. Cijena koju pojedinac mora izdvojiti je praktično podijeljena s deset, u usporedbi sa stvarnom cijenom.

Što je s pojedincima koji si ne mogu priuštiti cijenu koju je odredio Pravni klub? -Tim pojedincima je dostupna besplatna pravna pomoć. Međutim, pojedinci koji ne mogu platiti navedenu cijenu predstavljaju samo 30% slučajeva Pravnog kluba. Tu je i razlika u usporedbi s Pravnom klinikom. Ciljana skupina Pravne klinike su uglavnom socijalni slučajevi u nepovoljnem položaju koji nemaju dovoljno finansijskih sredstava i ne mogu dobiti pravni savjet zbog toga što si ne mogu priuštiti odvjetnika.

Organizacija studenata prava je poprilično nova, ali je tijekom godina ostala sve važnija. Tako je, u usporedbi s 27 zahtjeva obrađenih u 2017. godini, obradila 45 zahtjeva u 2018. godini. Međutim, ništa se ne može usporediti sa stotinama klijenata koje Pravna klinika ima svake godine. Možda će jednog dana Pravni klub doživjeti uspjeh Pravne klinike u Zagrebu. Treba napomenuti da je Pravni klub na dobrom putu. Također, dio je Jade Belgije i Jade Europe mreže i prvi je belgijski *Junior Legal Enterprise*.

Statistika rada Pravne klinike u akademskoj godini 2018./2019.

TENA ČUPIĆ, DOMAGOJ ZIDAREVIĆ

Broj predmeta koji su pristigli u Pravnu kliniku u akademskoj godini 2018./2019. neznatno se smanjio u odnosu na prethodnu godinu. Ukupno je primljeno 1706 predmeta, 894 u zimskom semestru, a 812 u ljetnom semestru.

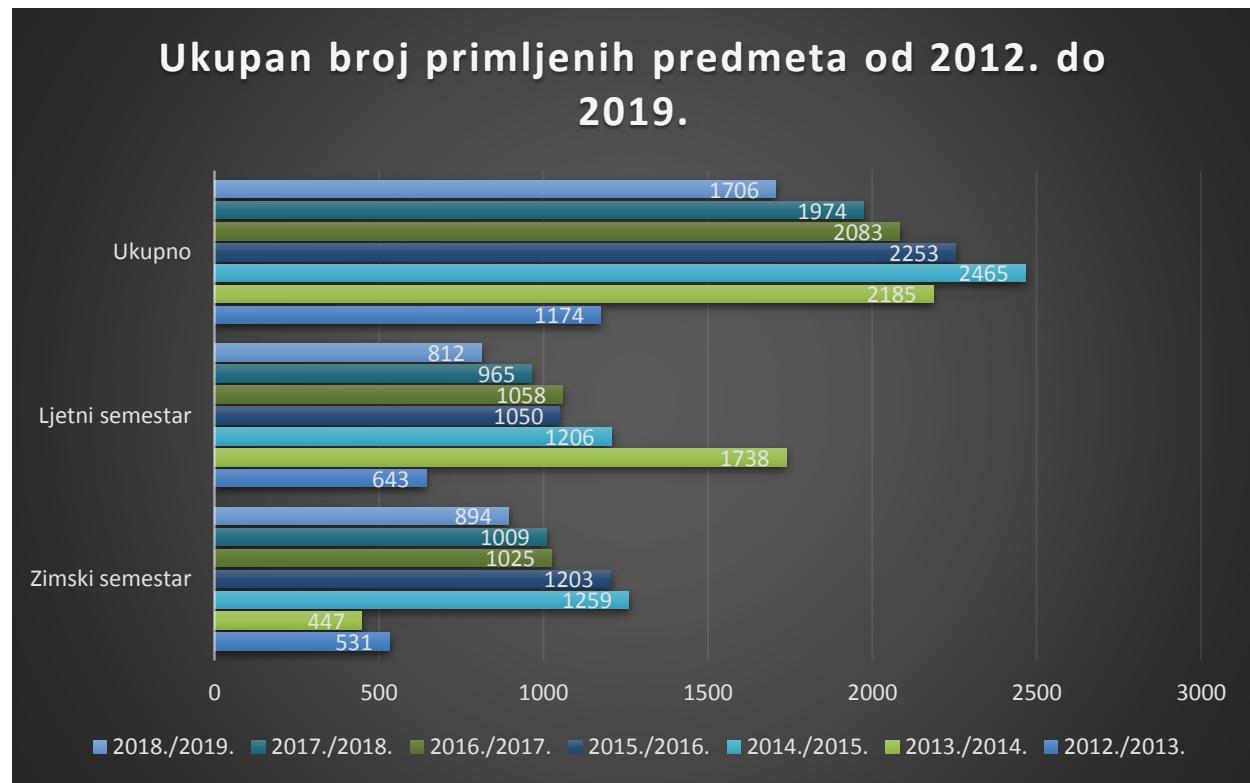
Sveukupni rad Pravne klinike može se iščitati iz sljedeće tablice i grafa:

Tablica 1: Ukupan broj primljenih predmeta kroz posljednjih sedam akademskih godina

Predmeti Pravne klinike od 2012. do 2019.	Ukupan broj primljenih predmeta						
	2012./13.	2013./14.	2014./15.	2015./16.	2016./17.	2017./18.	2018./19.
Zimski semestar	531	447	1391	1203	1025	1009	894
Ljetni semestar	643	1738	1098	1050	1058	965	812
Ukupno	1174	2189	2489	2253	2083	1974	1706

Izvor: Tena Čupić

Graf 1: Ukupan broj primljenih predmeta od 2012. do 2019. godine

Izvor: Tena Čupić

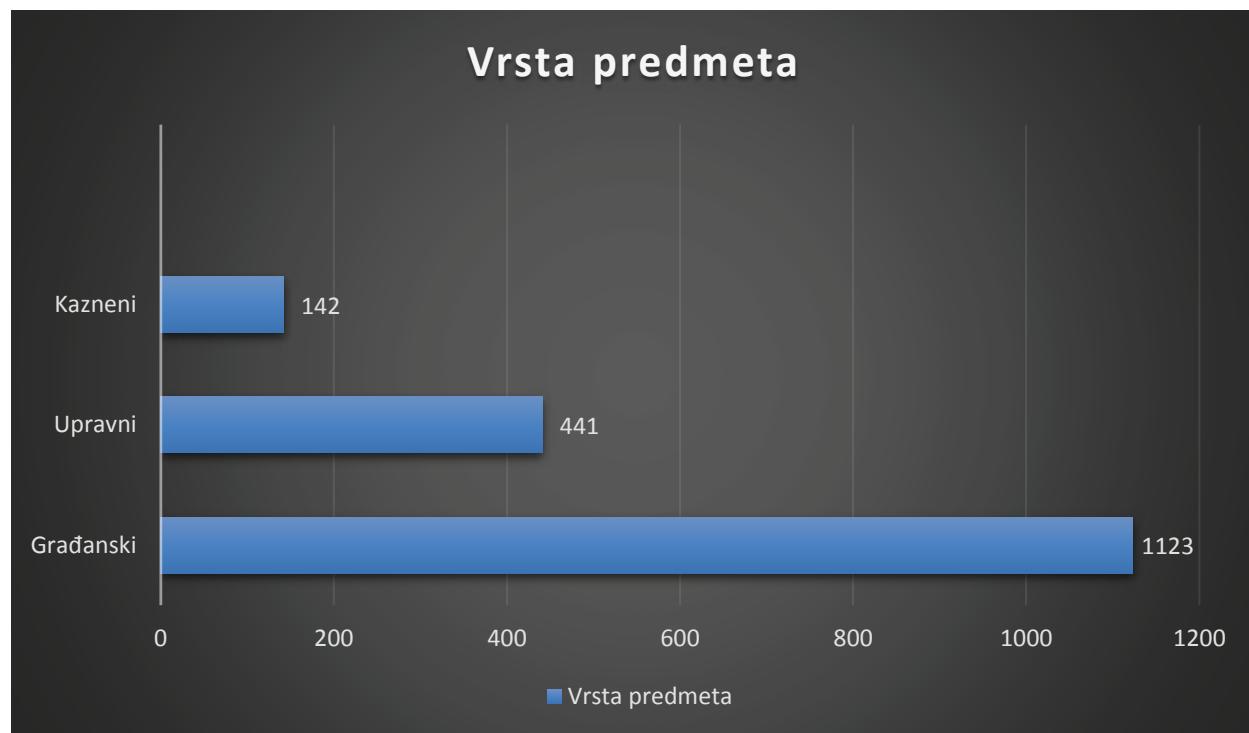
U zimskom semestru akademske godine 2018./2019., u radu Pravne klinike sudjelovao je 101 student, a u ljetnom 108 studenata.

Svi predmeti evidentiraju se prema vrsti postupka kojem pripadaju (građanski, upravni ili kazneni). U akademskoj godini 2018./2019. najviše je bilo građanskih predmeta (1123), potom upravnih (441) te kaznenih predmeta (142).

Među građanskim predmetima daleko prednjače ovršni predmeti, a slijede ih radni (ugovor o radu,

otkazni rok), obiteljski (razvod braka, uzdržavanje, skrbništvo) te pitanja vezana uz nasljeđivanje. Pravo na mirovinu, prava osoba s invaliditetom, pravo na besplatnu pravnu pomoć te prava tražitelja azila najzastupljeniji su upiti među upravnim predmetima, dok su najčešći upiti među kaznenim predmetima vezani uz kaznene prijave i prekršajni postupak.

Graf 2: Predmeti primljeni u akademskoj godini 2018./2019., prema vrsti predmeta

Izvor: Tena Čupić

Kad se ti podaci stave u međuodnos s podacima iz prethodnih akademskih godina, može se primijetiti da je Pravna klinika prešla brojku od 14 000 primljenih predmeta.

Tablica 2: Ukupan broj primljenih predmeta od početka rada Pravne klinike

Vrsta predmeta	2010./11.	2011./12.	2012./13.	2013./14.	2014./15.	2015./16.	2016./17.	2017./18.	2018./19.	Ukupno
Građanski	58	393	714	1694	1850	1578	1545	1345	1123	10300
Upravni	27	95	166	420	494	420	433	477	441	2973
Kazneni	24	34	25	135	130	132	106	152	142	880
Medicinski*	28	28	/	/	/	/	/	/		56
Ukupno primljenih predmeta:										14209

[* Sistematika predmeta u kojoj su se medicinski predmeti zasebno vodili za period 2010./2011. te za zimski semestar 2011., napuštena je u ljetnom semestru 2011. godine, kad su inkorporirani u upravne predmete]

Izvor: Tena Čupić

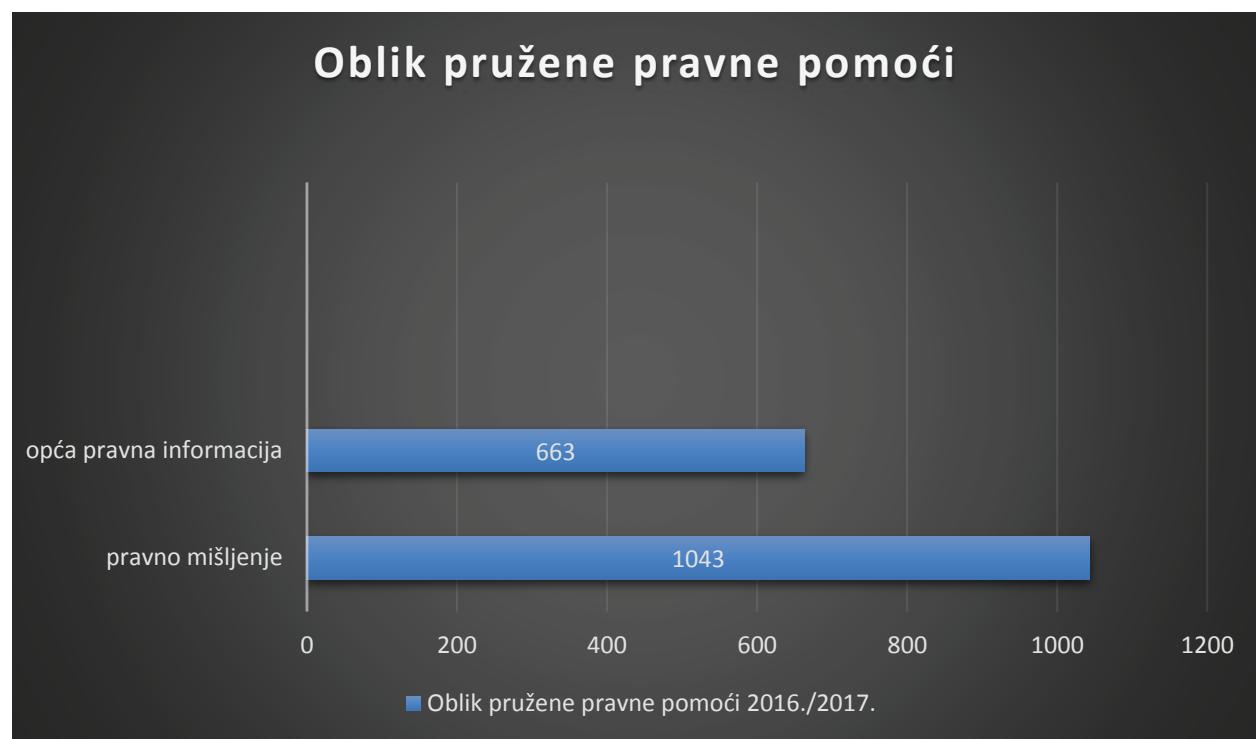
Što se tiče oblika pružene pravne pomoći, u akademskoj godini 2018./2019. pravna je pomoć u najvećem broju slučajeva pružena u obliku pravnih mišljenja te je time broj pruženih pravnih mišljenja (1043) uvelike premašio broj općih pravnih informacija (663). Također, u nekim složenijim predmetima, pravna pomoć pružena je i u obliku pravnog mišljenja te opće pravne informacije.

Iako je u akademskoj godini 2018./2019. došlo do blagog pada primljenih predmeta, prelazak brojke od 14 000 primljenih predmeta u dosadašnjem radu pokazatelj je kako je Pravna klinika u društву prepoznata kao pružatelj besplatne pravne pomoći te je svojevrstan poticaj za nastavak dosadašnjega rada.

Izvor: pixabay.com

Graf 3: Predmeti primljeni u akademskoj godini 2018./2019., prema obliku pružene pravne pomoći

Izvor: Tena Čupić

Prikaz Vanjskih klinika i projekata Pravne klinike u Zagrebu

IVANA GRGIĆ, MATEA KATINIĆ

Nakon sedam godina postojanja projekta vanjskih klinika i dalje možemo govoriti o uspješnosti provedbe samog projekta koji je vidljiv kroz odaziv građana. Svake godine putem vanjskih klinika zaprimi se od 300 do 350 predmeta što čini oko 15% ukupno zaprimljenih predmeta. Svrha vanjskih klinika je pružanje besplatne pravne pomoći socijalno ugroženim građanima u 14 gradova na području RH, a cilj pomoći što većem broju građana.

NOVE SURADNJE I OSTVARENI REZULTATI

U akademskoj godini 2018./ 2019. Pravna klinika nastavila je dugogodišnju suradnju sa Projektom građanskih prava Sisak (u nastavku: PGP Sisak). U tijeku akademske godine, kroz sedam krugova, tri do četiri studenta kliničara jednom mjesечно odlaže u PGP Sisak u sklopu volontiranja gdje dobivaju neposredan uvid u rješavanje konkretnih predmeta. Odvjetnici u PGP-u Sisak strankama pružaju pravnu pomoć čime studenti produbljuju svoje znanje o primjeni pravnih pravila u praksi što doprinosi stjecanju praktičnih vještina. Vrlo su susretljivi i otvoreni prema studentima te nerijetko pitaju studente za mišljenje; primjerice koji bismo savjet dali, vrijeđi li to za svaki pojedini slučaj, koji su rokovi, je li nastupila zastara i slično. Također, otvoreni su odgovoriti na svako pitanje koje im studenti posteće, razmjenjivati pravna iskustva te davati savjete. Pristup odvjetnika strankama je prijateljski, otvoren i stručan. Stranke će dolaskom u prostorije PGP-a Sisak dobiti detaljan odgovor na svako svoje pitanje. Na taj način studenti usavršavaju vještine komunikacije sa strankama, komunikacije sa odvjetnicima, budućim kolegama, ali i stječe važna praktična znanja za daljnji rad na predmetima te pružanju besplatne pravne pomoći u Pravnoj klinici. Suradnja nam je izuzetno važna jer dolaskom u prostorije PGP-a Sisak studenti osjećaju kako znanje stečeno u fakultetskim klupama mogu primjeniti i povezati što pridonosi boljem zalaganju u

dalnjem rješavanju predmeta. Svakako je suradnja sa PGP-om Sisak jedna od brojnih pozitivnih suradnji koju je Pravna klinika ostvarila zbog toga što se mladi studenti, budući pravnici, žele usavršavati, a otvorenost te spremnost na suradnju odvjetnika zaposlenih u PGP-u Sisak tome doprinosi.

POBOLJŠANJE I VAŽNOST PROVEDBE PROJEKATA VANJSKIH KLINIKA

Nakon dežurstva na vanjskoj klinici u Rijeci, studenti kliničari zajedno s pravnicom i psihologicom udruge SOS - Rijeka održavaju interaktivni razgovor u svrhu poboljšanja vještina komuniciranja sa strankama kroz razgovor o mogućim problemima te teškim i stresnim situacijama s kojima se studenti susreću. Putem konstruktivnih savjeta, praktičnih primjera i analiza situacija prikazano im je kako se ispravno postaviti i postupiti u određenim situacijama, a sve u korist stranaka i njih samih. S obzirom na svrhu vanjskih klinika - pružanje besplatne pravne pomoći socijalno ugroženim građanima, studentima je dobro došlo saznati kako kroz razne načine unaprijediti kvalitetu komunikacije sa svakom pojedinom strankom te u svrhu toga kvalitetnije pružiti besplatnu pravnu pomoć.

ANALIZA I OSVRT NA OSTVARENE REZULTATE

U akademskoj godini 2018./ 2019. održano je ukupno sedam krugova vanjskih klinika u kojima je sudjelovalo 306 studenata kliničara. U zimskom semestru održana su prva četiri kruga, a u ljetnom semestru su održana zadnja tri kruga. Studenti su posjetili 14 gradova diljem zemlje u kojima su zaprimili 321 predmet. Kao i prijašnjih godina, vanjska klinika u Rijeci se pokazala kao najuspješnija, a Vrbovec, Varaždin, Pula i Križevci su odmah iza nje. Iz Tablice 1. u kojoj je prikazan broj primljenih predmeta na vanjskim klinikama u akademskoj go-

dini 2018./ 2019. vidljivo je da u nekim gradovima postoji veći broj primljenih predmeta. Kako bi gradaove sa slabijim odazivom građana približili tim brojkama, nastojat ćemo intenzivnije oglašavati da-

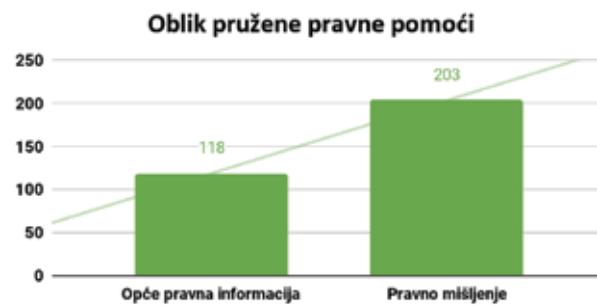
tume i vrijeme održavanja dežurstava kako bi građani dobili pravovremenu i potpunu obavijest kako bi osigurali pristup besplatnoj pravnoj pomoći.

Tablica 1. Prikaz primljenih predmeta na vanjskim klinikama u akademskoj godini 2018./ 2019.

AKADEMSKA GODINA 2018./2019.	ZIMSKI SEMESTAR				LJETNI SEMESTAR			UKUPNO
	I. krug	II. krug	III. krug	IV. krug	V. krug	VI. krug	VII. krug	
	15.-19.10.	19.-23.11.	10.-14.12.	14.-18.01.	11.-15.03.	23.-26.04.	13.-17.05.	
1. Bjelovar	1	2	3	0	4	4	2	16
2. Čakovec	0	0	0	4	0	0	0	4
3. Karlovac	1	0	3	0	1	0	0	5
4. Koprivnica	0	3	2	10	4	0	0	19
5. Križevci	8	5	3	9	3	1	2	31
6. Kutina	6	3	3	3	1	4	4	24
7. Novska	2	1	1	0	1	1	1	7
8. Ogulin	1	2	1	2	1	1	3	11
9. Pula	2	5	3	5	4	8	6	33
10. Rijeka	15	7	10	5	12	6	8	63
11. Varaždin	5	7	9	5	3	6	2	37
12. Vrbovec	6	5	12	1	3	7	4	38
13. Zaprešić	5	4	1	5	0	3	2	20
14. Zlatar	0	2	4	4	1	0	2	13
UKUPNO	52	46	55	53	38	41	36	321
	206				115			

Pravna pomoć je u najvećem broju pružena u obliku pravnih mišljenja što upućuje na složenost primljenih predmeta. Također, riječ je o pravnoj pomoći koja se pruža u pisanim oblicima te na taj način osigurava građanima sve potrebne informacije u jednom dokumentu. Opća pravna informacija je jednostavniji oblik pravne pomoći te ju koristimo za jednostavnije slučajeve ili slučajeve hitne naravi u usmenom obliku.

Graf 1. Oblik pružene pravne pomoći 2018./ 2019.

Prema pravnoj kvalifikaciji najviše je građanskih predmeta (209), zatim upravnih (98) te manji broj kaznenih predmeta (14). Među građanskim predmetima, najviše upita ima u pogledu ovrhe i radnog prava. Među upravnim predmetima izdvajamo pitanja socijalne skrbi i prava na sekundarnu besplatnu pravnu pomoć te u pogledu kaznenih predmeta obično govorimo o prekršajima.

Graf 2. Primljeni predmeti prema pravnoj kvalifikaciji 2018./ 2019.

